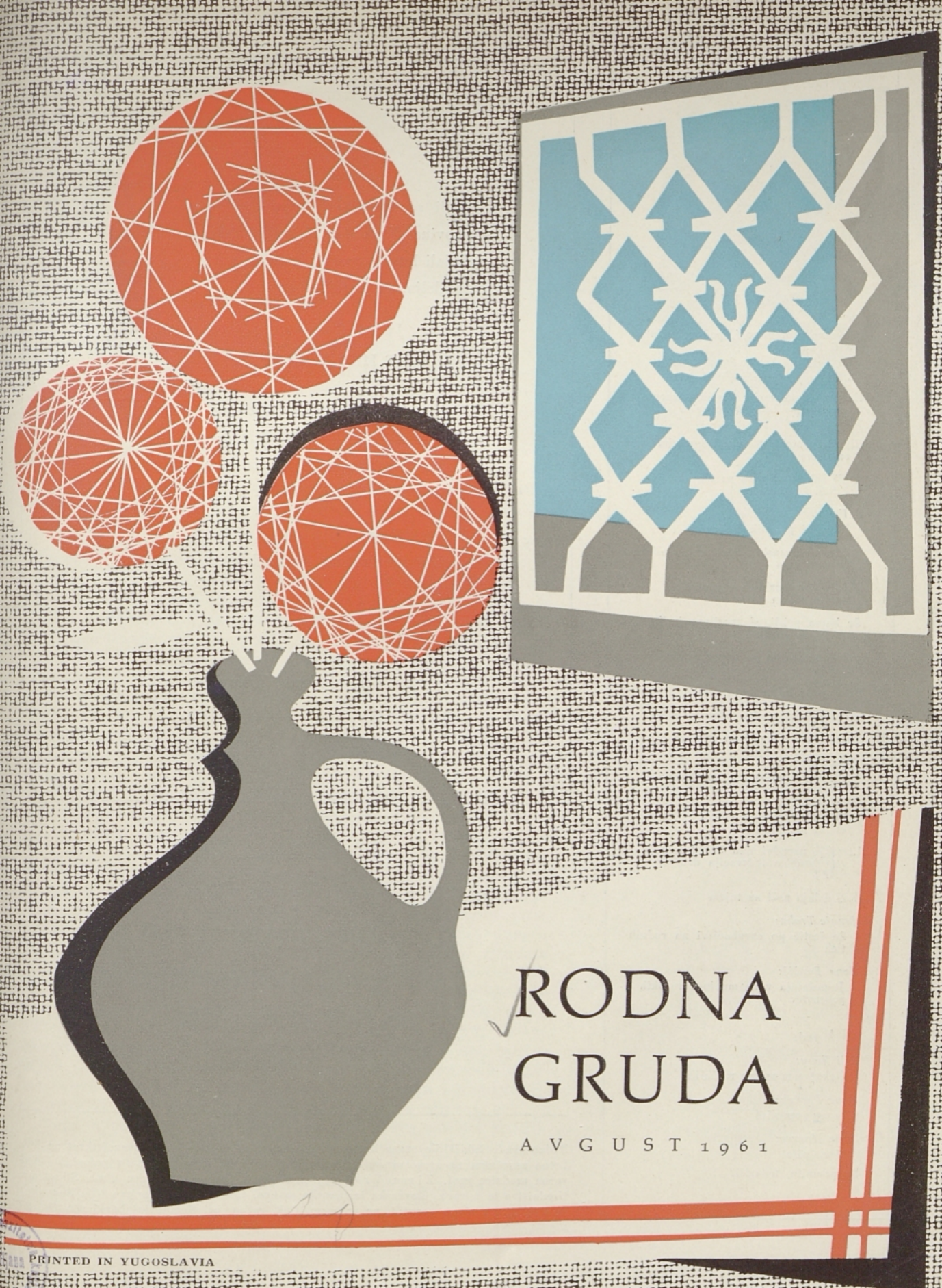

RODNA GRUDA

AUGUST 1961

VSEBINA

Aleksander Ranković, podpredsednik
ZIS FLRJ:

Se bolj učinkovito bomo uredili
položaj naših izseljencev

Enotna organizacija bivših borcev
narodnoosvobodilne borbe
Jugoslavije

Slavna preteklost bo zgled novim
rodovom

Tudi železničarji so se zbrali
v Beli krajini

T. V.:

Največji praznik Slovencev

Zakon o slovenskih šolah na Tržaškem
in Gorškem

Jubilej Slovenskega vestnika
na Koroškem

Se bomo prišli, slovenskega jezika
ne bomo pozabili

Iskrena zahvala za lepa spominska
darila

Izseljenski teden je za nami

Jubilej našega odbornika

Na obisku v domovini je umrl

Vera Valenci:

Utrinki s potovanja po domovini

-mr-:

Po delu oddih na morju
in na planinah

Letošnji narodni dan SNPJ prireja
clevelandska federacija društev
SNPJ

Kaj delajo naši na tujem

Jennie Troha:

Že šestič po osvoboditvi na rodnih
tleh

Tone Bančič:

Jugoslavija v znamenju evropskih
prvenstev

Mladi rod:

Lili Nooy:

Nekoč sem mamu razžalila

Tone Pavček:

Samo pomislite

Neža Maurer:

Muca piše

Se pomnite, tovariši?

DRŽAVNA ZALOŽBA SLOVENIJE

Radi se spominjate svoje rodne
domovine. Vsak dan si boste lahko
ogledali lepote naših planin in gor-
skih dolin, če naročite knjigo

Jake Čopa:

SVET MED VRHOVI

Knjiga izide decembra in bo ve-
ljala vezana v platno 3600 dinarjev.
Vsebovala bo najlepše fotografske
posnetke iz Julijskih planin.

Pri naročilu napišite, ali želite
knjigo v slovenskem ali angleškem
jeziku.

Ljubljana, Titova cesta 25

*P*rečitajte nagradni razpis
Slovenske izseljenske matice
na tretji strani ovitka

Rodno grudo izdaja Slovenska izseljenska matica v Ljubljani. Izhaja dvanaajstkrat na leto. Letna naročnina za prekomorske države je 4 dolarje. Poština plačana v gotovini. Odgovorna urednica prof. Zima Vrščaj, urednica in tehnična urednica Ina Slokan. Uredništvo in uprava: Slovenska izseljenska matica, Ljubljana, Cankarjeva 1/II. Rokopisov in slik, ki jih nismo naročili, ne vračamo. Ček. račun. pri Komunalni banki 600-704/5-155

Aleksander Ranković, podpredsednik Zveznega izvršnega sveta FLRJ:

Še bolj učinkovito bomo uredili položaj naših izseljencev

Na ustanovnem kongresu Združenja borcev narodnoosvobodilne borbe je imel referat o prihodnjih nalogah organizacij borcev podpredsednik Zveznega izvršnega sveta Aleksander Ranković. V njem je tudi obširno spregovoril o odnosu Jugoslavije do naših izseljencev. To pomembno vprašanje je podpredsednik Ranković pozneje v posebnem razgovoru z direktorjem in urednikom beogradske »Politike« še podrobneje razčlenil. Objavljamo ta razgovor, ki je za naše izseljence važen in zanimiv.

»Samo dejstvo, da živi zunaj meja naše domovine približno 1.500.000 izseljencev,« je naglasil podpredsednik Aleksander Ranković, »kaže, da moramo posvetiti pozornost vprašanju, ki nastajajo v njihovih odnosih do Jugoslavije. Zato je naša vlada prisojala izseljenskim vprašanju poseben pomen. Pri tem smo upoštevali, da gredo zveze z našimi izseljenci ter njihovimi združenji in kulturnimi ter stanovskimi organizacijami istočasno v smeri razvijanja vsestranskega sodelovanja naše države z narodi in državami, v katerih živijo naši izseljenci. Negovanje in krepitev patriotskih čustev izseljencev do stare domovine, ob polnem spoštovanju njihovih čustev do dežele, v kateri sedaj živijo, lahko samo prispeva k temu cilju.

O pozitivnem delovanju naše predvojne emigracije med vojno in po osvoboditvi naše dežele smo že večkrat govorili in to je bilo poudarjeno tudi v referatu na kongresu Zveze združenja borcev NOV Jugoslavije. Kakor vemo, je med drugo svetovno vojno in ob njenem koncu ostalo v tujini ali zapustilo domovino kakih 200 tisoč ljudi. To so bili večinoma vojni ujetniki, to je pripadniki bivše jugoslovanske vojske, kakor tudi tisti, ki so se po končani vojni v raznih drugih okoliščinah znašli v tujini. Mnogi izmed njih so pod vplivom lažne sovražne propagande o razmerah v naši državi ostali v tujini in si tam prizadevali urediti vprašanje svojega obstanika. Predvsem spričo ugleda, ki si ga je pridobila Jugoslavija s svojim doslednim bojem za mir v svetu, spričo doseženih uspehov v graditvi in čedalje uspešnejšega notranjega razvoja na temeljih novih demokratičnih in socialističnih odnosov, zlasti pa spričo čedalje globljega spoznavanja stvarnosti o naši deželi, pa se je začela večina otresati zablod o svoji domovini in postopoma obračati hrbet peščici vojnih zločincev in drugih sovražnikov Jugoslavije. Naši izseljenci hkrati iz dneva v dan čedalje bolj izpričujejo pozitiven odnos do naše dežele in navezujejo poslovne stike z našimi predstavniki v tujini.«

Iz partizanske skicirke naših umetnikov
Ive Seljak-Copić: *Bežeča mati*

RODNA GRUDA

ILUSTRIRANA REVIIJA
SLOVENSKE
IZSELJENSKE MATICE
V LJUBLJANI

AVGUST 1961 LETO VIII

Podpredsednik Zveznega Izvršnega sveta FLRJ Aleksander Ranković na proslavi v Žužemberku. Na njegovi desni podpredsednik Ljudske skupščine FLRJ Franc Leskošek, na levi pa predsednik Ljudske skupščine LRS Miha Marinko

POZITIVNE SPREMEMBE V STALIŠČU EMIGRACIJE

»Sedaj, po desetih letih, so se razmere v vrstah vojne in povojne emigracije v marsičem spremenile v pozitivni smeri. Že takrat smo stali na stališču, da sovražniki nove Jugoslavije niso vsi, ki so zapustili našo državo in ostali v tujini, ker so jih pripravile do tega različne okoliščine. Pokazalo se je, da je bilo takšno naše stališče pravilno. Že takrat smo poudarjali, da je vlada FLRJ pripravljena pomagati tistim, ki žele najti svojo pravo pot. To je pripomoglo, da se je vrnilo v domovino mnogo razseljencev. — Drugi so se usmerili na ureditev svojega položaja v deželah, kjer so se znašli, hkrati pa so izrazili željo po lojalnih odnosih do svoje stare domovine.

Namen Zveznega izvršnega sveta je, da uveljavljanje takšnega stališča razseljencev ne samo nadaljuje, marveč da z nadaljnjimi prizadevanji tudi pripomore k ureditvi njihovih problemov. To seve ne more veljati za velike vojne zločince ali organizatorje ter aktivne udeležence sovražne dejavnosti iz tujine proti novi Jugoslaviji.«

STEVILO TISTIH, KI SE VRACAJO ALI SE ŽELE VRNITI, IZ DNEVA V DAN NARAŠČA

»Predvsem ne smemo pozabljati, da se je od leta 1946 že vrnilo v domovino znatno število teh ljudi, pa tudi število tistih, ki se vračajo ali se

žele vrniti, iz dneva v dan narašča. Tisti pa, ki so sklenili ostati v tujini, se prav tako zanimajo za dogodke v naši deželi in skušajo urediti svoj odnos do svoje domovine. Obračajo se na naša predstavništva s prošnjami, ki se nanašajo na ureditev njihovega statusa in na vzdrževanje zvez z domovino in s svojimi družinami ter prijatelji in prosijo pomoči v mnogih drugih vprašanjih, ki sodijo v pristojnost naših predstavništev v tujini ali ustreznih organov v domovini.«

POMOČ NASIH DIPLOMATSKIH PREDSTAVNIŠTEV IZSELJENCEM

»Naša predstavništva prejema že sedaj letno približno dvajset tisoč raznih prošenj za pomoč iz domovine, medtem ko je število prošenj, ki jih obravnavajo sama predstavništva, še večje. Prav tako prejema tudi organi v domovini mnogo podobnih prošenj, ki jim jih pošiljajo izseljenci bodi neposredno iz tujine, bodi prek njihovih sorodnikov ali prijateljev v domovini. Sem sodijo predvsem vprašanja, kakor so: dobiti različne dokumente iz domovine od izvlečkov iz matičnih knjig do šolskih spričeval, pisanje in overovljanje raznih drugih dokumentov, urejanje premoženjsko-pravnih vprašanj, sklepanje zakonskih zvez prek pooblaščenec, repatriacija itd. Nadalje, vsa tista vprašanja, ki se nanašajo na ureditev statusa državljanstva, od vpisa v knjige državljanov v naših predstavništvih do izdajanja potnih listov in drugih zadev s področja službe vizumov in potnih listov.

TISTI, KI SE NISO TEGA STORILI, LAHKO UREDE SVOJE ODNOS DO FLRJ

»Ker si mnogi ljudje iz vrst vojne in povojne emigracije prizadevajo urediti svoj odnos do FLRJ, kakor tudi zato, ker je večina že nekako uredila svoj gospodarski položaj v tujini, smo storili potrebne ukrepe, da bi omogočili vsem, ki svojega odnosa do FLRJ še niso uredili, da to store. Gre predvsem za prošnje za registracijo v knjige državljanov FLRJ v naših predstavništvih v tujini, dalje za izdajanje potnih listov, za ureditev nadaljnjega bivanja v tujini ali za repatriacijo. To se prav tako nanaša na ureditev drugih odnosov do FLRJ, kakor na primer odpust iz državljanstva za tiste, ki so že sprejeli državljanstvo dežele, kjer živijo, itd.«

ALI BO TUDI VOJNIM IN POVOJNIM EMIGRANTOM OMOGOČENO OBISKOVATI JUGOSLAVIJO?

»Vsem tistim, ki bodo uredili svoj položaj v odnosu do FLRJ na način, pojasnjen v odgovoru na prejšnje vprašanje, bo omogočeno obiskovati Jugoslavijo, kakor jo že sedaj iz leta v leto obišče čedalje več naših izseljencev. To

bo najboljši način, da se na mestu seznanijo s stvarnostjo in uspehi, doseženimi v novi Jugoslaviji.«

DOVOLJENJA DRUŽINAM NASIH IZSELJENCEV ZA IZSELITEV ALI OBISK SVOJCEV V TUJINI

»Pri urejanju takih vprašanj so naši pristojni organi samo v zadnjih petih letih izdali kakih 80.000 dovoljenj našim državljanom v domovini, da obiščejo svoje sorodnike, ki žive v tujini.

Razen tega smo znatnemu številu državljanov dovolili izselitev, da se zbero družine. V ta namen smo izdali po vojni kakih 20.000 stalnih potnih listov. Pristojni organi, ki se ravna po humanih načelih, bodo tudi v prihodnje pazljivo obravnavali te vrste prošnje in v vseh primerih omogočili izselitev.«

O EMIGRANTIH V VZHODNOEVROPSKIH DEŽELAH

»Tudi v deželah Vzhodne Evrope, in sicer pretežno v sosednih, žive ljudje, ki so se v določenih okoliščinah in iz različnih pobud izselili.

V te dežele se je izselilo predvsem določeno število naših državljanov zaradi brezposelnosti in težavnih gospodarskih razmer v bivši Jugoslaviji. Čeprav so že več let ločeni od svojih družin in domovine, ti izseljenci niso pretrgali vezi s staro domovino. Ogromna večina je s simpatijami spremljala osvobodilno borbo narodov Jugoslavije in povojne revolucionarne spremembe v naši deželi. Po vojni, v obdobju znane gonje Informbiroja proti naši državi, so odkrito pritiskali nanje, jih odpuščali iz službe in mnogo so jih izgnali v FLRJ. Znatno število izseljencev, ki še sedaj žive v teh deželah, pa niso sprejeli tujega državljanstva, slej ko prej izraža željo, da bi se vrnili v FLRJ in se stalno naselili v domovini. Vsem, ki izrazijo to željo, bodo naša konzularna in diplomatska predstavništva v teh deželah tudi v prihodnje, kakor sem že rekel, dajala vso potrebno pomoč za ureditev njihovega položaja v FLRJ.

V nekaterih vzhodnoevropskih deželah živi tudi nekaj naših državljanov, ki so pripadali okupatorjevim oboroženim formacijam in se udeleževali bojev na vzhodni fronti, ljudi, ki so delali v okupatorjevem civilnem ali vojaškem aparatu ali pa so se kako drugače prostovoljno izselili iz tistih krajev naše države, ki so jih fašistični okupatorji med vojno anektirali, pa so v teh deželah sprejeli njihovo državljanstvo.

V najmanjšo skupino emigrantov v teh deželah sodijo emigranti iz obdobja gonje Kominforma proti Jugoslaviji, t. j. tisti elementi, ki so izdali svojo domovino, Partijo in revolucionarno borbo svojih narodov v najtežavnejših dneh grobega pritiska na novo socialistično Jugosla-

vijo, boreč se iz tujine aktivno proti naši nacionalni neodvisnosti in graditvi socializma. Tako so zaman skušali razcepiti našo emigracijo v teh deželah in jo pridobiti za svojo sovražno gonjo proti Jugoslaviji. Po letu 1959 so se mnogi emigranti iz te kategorije, ki so vendarle spoznali svojo zablodo, vrnili v Jugoslavijo, kjer so ob pomoči pristojnih organov uredili svoje družinske in premoženjske razmere. Nekateri izmed teh emigrantov ki so ostali v tujini in sprejeli državljanstvo omenjenih dežel, pa še sedaj sovražno delajo proti socialistični Jugoslaviji. Med njimi so tudi takšni, ki delajo tako zato, ker ne poznajo resničnega stanja pri nas. Tudi njim je omogočeno, da uredijo svoj državljanski status in položaj nasproti FLRJ.«

CEDALJE MANJ TISTI, KI IZ PUSTOLOVSKIH ALI PODOBNIH NAGIBOV BEZE ČEZ MEJO

»Tu gre večinoma za mlade ljudi, ki v svoji nepremišljenosti upajo, da se bodo kje drugje z lahkoto dokopali do lahkega zaslužka in udobnega življenja. Toda že ob prvih korakih, da bi se znašli v tuji deželi, zadenejo na stvarnost, in potem je razumljivo, da doživljajo bridko razočaranje. Od njih dostikrat iščijo razne izjave, ki niso v nobeni zvezi s stvarnimi nagibi njihovega nezakonitega odhoda v tujino in z njihovim prepričanjem. Ko pa se že znajdejo v takem položaju, kaj lahko postanejo plen znanih vojnih zločincev in drugih sovražnikov naših narodov, ki jih lahko izkoristijo za čisto navadno trgovino z belim blagom, za tihotapstvo in kriminal raznih vrst. Namesto pričakovanega lahkega in udobnega življenja mnogi izmed njih brez sleherne zaščite tavajo po svetu, primorani, da primejo za najbolj naporno fizično delo po rudnikih, na sečnji gozdov in podobno. Zato se večina izmed njih, ko spozna svojo zablodo, vrne v domovino, če pa ostane v tujini, si zagotovo obstanek v zelo težavnih okoliščinah ter nočejo imeti nobenega opravljanja s ljudmi, ki so v službi drugih ali ki se zaradi svojih nečistih osebnih ciljev ukvarjajo s sovražno dejavnostjo proti FLRJ. To je tembolj razumljivo, ker politične pobude teh ljudi niso bile razlog, da so se izselili iz domovine.

Tu moram omeniti tudi stališče nekaterih dežel, ki dajejo takšnim ljudem status političnih beguncev, čeprav dobro vedo, da pobude, ki so jih napotile, da so ilegalno zapustili svojo domovino, niso v nobeni zvezi s politiko. Naša predstavništva v tujini store vse, kar je v skladu z načeli mednarodnega prava, dajejo jim vso možno pomoč in zaščito, zlasti v primerih, ko razočarani in brez sredstev za obstanek prosijo, da bi se vrnili domov. V takšnih primerih ukrepajo naša predstavništva zelo hitro.«

»Posamezne zakone in druge pravne predpise,« je rekel podpredsednik Ranković, »ki se nanašajo na vprašanja izseljencev, smo uveljavili že prva leta po osvoboditvi naše dežele in v njih so določbe, ki urejajo samo nekatera vprašanja s tega področja. Glede na to in na okoliščine, ki sem jih že poudaril v pogledu odnosov izseljencev do nove Jugoslavije, je čedalje bolj čutiti potrebo, da določbe zakonov in drugih predpisov, ki se nanašajo na ta vprašanja, izpopolnimo in vskladimo z dosedanja prakso, ki jo je treba tudi v prihodnje uveljaviti v smislu tiste-

ga, kar sem že rekel. Za nadaljnje uspešno uresničevanje našega stališča in politike nasploh do izseljencev je torej treba v tej smeri uveljaviti ustrezne ukrepe ter tako tudi na ta način prispevati k čim učinkovitejši in popolnejši ureditvi in normalizaciji položaja naših izseljencev.

V ta namen smo v ZIS že imenovali skupno komisijo pristojnih zveznih organov uprave, katere naloga je prav v tem, da prouči vsa ta vprašanja in pripravi ustrezne predloge.

Lahko pričakujemo, da bo ZIS v kratkem omogočeno proučiti osnutke predpisov, s katerimi bi bila urejena vprašanja, ki se nanašajo tako na izseljevanje iz naše države kakor tudi na priseljevanje v njo.«

ENOTNA ORGANIZACIJA BIVŠIH BORCEV NARODNOOSVOBODILNE BORBE JUGOSLAVIJE

Konec junija je v Beogradu zasedal skupni kongres organizacij Zveze borcev NOV, Zveze vojaških vojni invalidov ter Združenja rezervnih oficirjev in podoficirjev. Kongresa se je udeležilo kakih 1200 delegatov, kot gostje pa predstavniki več mednarodnih in številnih nacionalnih organizacij bivših borcev. Svetovno federacijo bivših borcev je zastopal generalni sekretar Norman Acton, Mednarodno federacijo odporiških gibanj, ki vključuje 41 nacionalnih organizacij iz 20 evropskih dežel, je zastopal Renato Bertolini, sovjetsko delegacijo pa general Nikolaj Nikolajevič Škodunovič. Med drugimi so bili navzoči delegacija Mednarodne federacije bivših vojni ujetnikov pod vodstvom Henrija Hovena, delegacija bivših borcev Indije, ki jo je vodil polkovnik Kartakusuma, delegacija Zveze borcev in vojni žrtev iz republike Mali pod vodstvom predsednika Babakola, delegacija Združenja bivših borcev Nigerije, ki jo je vodil Alhaji Fašol ter delegacija Alžirske fronte narodne osvoboditve pod vodstvom kapetana Musa Šarefa, ki so jo delegati še posebej prisrčno pozdravili.

Med govorniki, ki so pozdravili kongres, je bil zlasti toplo pozdravljen bivši šef britanske vojaške misije pri Vrhovnem štabu NOV in POJ major William Jones. Prav tako so delegati s

ploskanjem sprejeli tudi pozdravno brzojavko, ki jo je kongresu poslal nekdanji šef ameriške vojaške misije pri Vrhovnem štabu.

»Zdaj, ko sem spet prišel k vam,« je rekel major Jones, »vidim istega duha in vse tisto, kar sem videl, ko sem se mudil pri vas leta 1943 in 1944. Danes praznujete 20-letnico, odkar so narodi te dežele prižgali ogenj svobode. Toda zdaj vaše državne meje niso ovira, da ta ogenj svobode ne bi mogel zajeti vseh dežel sveta.

Tu vidim predstavnike raznih dežel, predstavnike afriških dežel, Egipta, Indonezije, predstavnike vseh dežel in ljudi, ki jih zbližuje isti duh svobode, demokracije in svobodoljubnosti. Ko se bodo vrnili domov, sem prepričan, da poneso s seboj nauk, kaj lahko stori ljudstvo, ki živi v pravi svobodi...«

Po živahnih in temeljitih razpravah je kongres sprejel statut o nadaljnjem delu tega združenja. Referat o prihodnjih nalogah organizacij borcev je imel na kongresu podpredsednik Zveznega izvršnega sveta in dotedanji predsednik Zveze borcev NOV Aleksander Ranković. V tem referatu je obširno spregovoril tudi o odnosu Jugoslavije do naših izseljencev. V posebnem razgovoru z direktorjem beograjske Politike Danilom Purićem in urednikom Stojkovićem je o tem še bolj obširno spregovoril. Zanimivi razgovor objavljamo na uvodnem mestu.

Kot gost Zveze borcev NOV je letos obiskal Jugoslavijo tudi nekdanji šef zavezniške vojne misije g. William Jones. Na sliki g. Jones s soprogo in sinkom v prisrčnem razgovoru z maršalom Titom na proslavi v Titovem Užicu

Slavna preteklost bo zgled novim rodovom

Na zgodovinskih tleh Titovega Užica v Srbiji, kjer je bil leta 1941 v svobodni Užiški republiki 67 dni sedež Glavnega štaba partizanske vojske, je bila 4. julija, na dan borca, letošnja najveličastnejša jugoslovanska proslava 20-letnice vstaje naših narodov. Kakih dve sto tisoč nekdanjih borcev iz vseh jugoslovanskih republik se je udeležilo velikega zborovanja, na katerem je govoril predsednik Tito. Slavna preteklost, — je dejal tovariš Tito, — bo zgled novim rodovom, kako

so narodi majhne države, trdno odločeni, ta za ceno največjih žrtev branijo svojo državo in svojo svobodo, bili pripravljeni raje umreti kot da bi suženjsko klonili pred fašističnimi osvajalci. Tudi danes, ko z nekaterih strani ponovno poskušajo zmanjševati veličino tistih dni in let in podcenjevati žrtve, ki so padle na teh tleh in širom po naši deželi, izmučene v štiriletni borbi, veje iz teh strani naše zgodovine velika resnica, ki je ni mogoče z ničimer prikriti niti zmanjšati.

Tovariš Tito je orisal težave, s katerimi so se morali spoprijeti jugoslovanski narodi po končani vojni ter pobojni razvoj naše dežele. Med drugim je dejal, da je zdaj zaposlenih v industriji 800.000 ljudi več kakor pred vojno. Od skupno zaposlenih v družbenem gospodarstvu je že zdaj približno 52 odstotkov kvalificiranih in visoko kvalificiranih delavcev. Ko se je dotaknil perspektive našega nadaljnjega razvoja, je naglasil, da se bo nadaljeval po načrtani poti. Z izpolnitvijo petletnega plana do leta 1965 bomo povečali skupni družbeni proizvod in narodni dohodek za dobrih 70 odstotkov, narodni dohodek na prebivalca pa od sedanjih 360 dolarjev na kakšnih 600 dolarjev.

Jugoslavija zelo uspešno sodeluje z večino držav vseh celin sveta. To sodelovanje se razvija na načelih aktivne in miroljubne koeksistence z vsemi državami, ne glede na razlike v njihovem

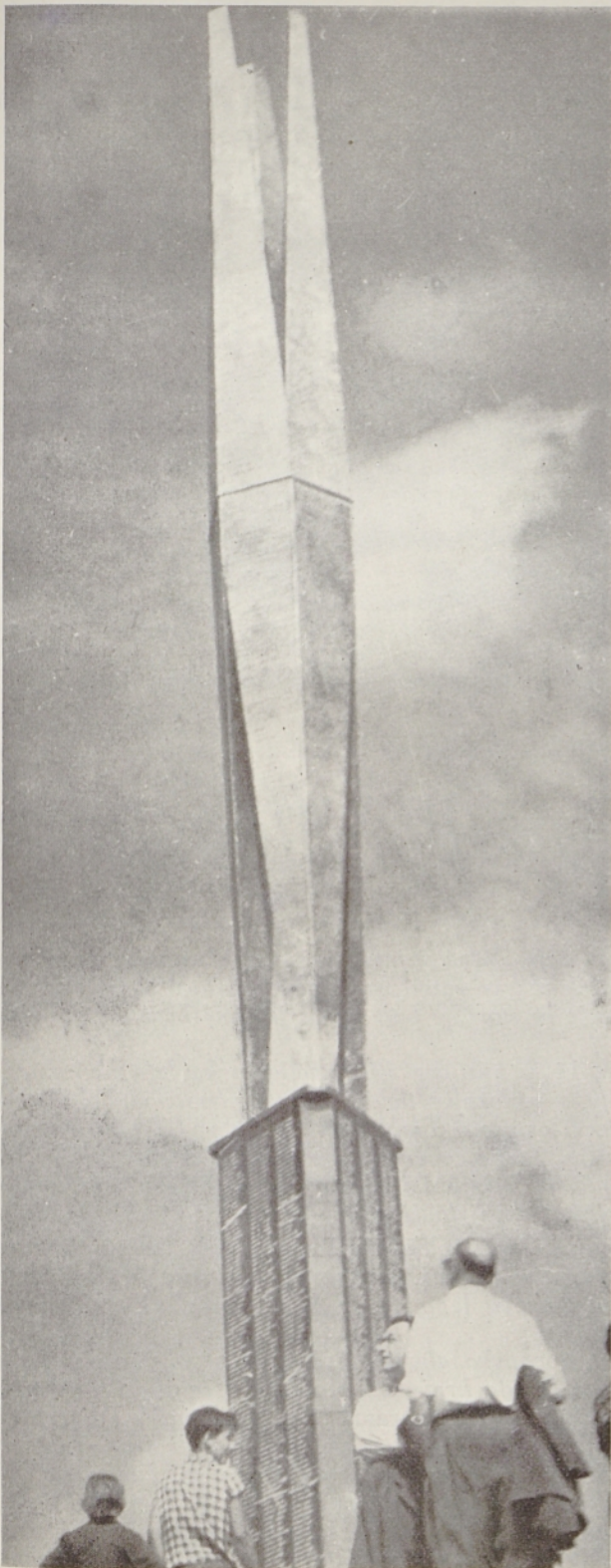
družbenem sistemu, ker sodimo, da je to edina možnost, če se hočemo izogniti svetovni katastrofi.

Ob koncu svojega govora je tovariš Tito spregovoril tudi o bližnji konferenci šefov neblokopskih držav, ki bo v glavnem mestu Jugoslavije — Beogradu. Jugoslaviji je s tem dano veliko priznanje za njen neutrudni boj za pravične, enakopravne odnose med vsemi državami na svetu — majhnimi in velikimi.

Pokazalo se je, — je poudaril tovariš Tito, — da posamezne države, mislim na nevezane, ne morejo posamezno storiti nič učinkovitega za izboljšanje položaja, čeprav so njihova stališča še tako pravilna in aktualna. Za to je potrebna enotna, odločilna akcija kar največjega števila držav, ki ne pripadajo blokom — in takšen je bil tudi namen sklicanja sestanka najvišjih predstavnikov neblokopskih držav.

Iz vse Jugoslavije se je zbrala tisočglava množica na veliki spominski svečanosti v Titovem Užicu. Na sliki med govorom predsednika Tita. Sredi trga velik kip maršala Tita, ki so ga odkrili na tej proslavi

Spomenik na grobnici v Žužemberku, ki so ga slovesno odkrili 22. julija. V njem je vklesanih tisoč dve sto imen borcev NOV iz Žužemberka in okolice

Tudi železničarji so se zbrali v Beli krajini

V soboto, 9. in v nedeljo, 10. julija je Bela krajina sprejela nad 5000 železničarjev, nekdanjih borcev, ki so se s posebnimi vlaki pripeljali z vseh koncev Slovenije. V Semiču so odprli novo železniško postajno poslopje. Zvečer so na Vinomeru ob tabornih ognjih slavili partizanski večer in obujali davne spomine. V Metliki pa so v domu Partizana nastopile razne železničarske kulturne skupine s pestrim programom. Z vseh okoliških gričev so goste pozdravljali kresovi. Glavne prireditve so bile v nedeljo. V Rosalnicah, zadnji slovenski postaji na progi proti Karlovcu, so odprli novo postajno poslopje. Ob desetih pa je bilo v Vinomeru veliko zborovanje. Govoril je narodni heroj Jože Borštinar, sodelovali pa so združeni pevski zbori in godbe na pihala slovenskih železničarskih kolektivov. Že v petek so odkrili tudi dve spominski plošči, in sicer v Veliki Bučni vasi pri Novem mestu so odkrili ploščo na hiši, kjer je bila leta 1943 ustanovljena železničarska brigada. Isti dan zvečer so odkrili spominsko ploščo tudi v Stranski vasi pri Črnomlju, kjer je deloval prometno tehnični odsek pri glavnem štabu NOV na osvobojenem ozemlju.

Tako so tudi slovenski železničarji v naročju lepe, gostoljubne partizanske Bele krajine lepo proslavili 20-letnico vstaje naših narodov.

Letos, ob dvajsetletnici vstaje naših narodov, je bil ustanovljen tudi pionirski Odred dvajsetletnice vstaje. Konec junija je 250 pionirjev, članov tega odreda iz raznih slovenskih krajev, obiskalo znameniti Partizanski Rog, kjer je bil leta 1942 sedež Izvršnega odbora Osvobodilne fronte in glavnega poveljstva slovenskih partizanskih čet. Na sliki predsednik Ljudske skupščine LRS Miha Marinko med pionirji v Partizanskem Rogu

Kakor nevesta
se je okrasila
Ljubljana
za svoj največji
praznik

Največji praznik Slovencev

Dne 22. julija praznujemo na Slovenskem dan vstaje. Letos je imel ta datum za nas posebno slovesen pomen, saj je minilo ravno dvajset let, odkar je slovenski narod vzel svojo usodo v svoje roke, se z orožjem uprl sopražniku in se zagnal v boj na življenje in smrt, v boj, ki ga je zanj kronala popolna nacionalna in socialna osvoboditev.

Osrednja proslava je bila v Ljubljani. In mesto, ki je bilo vsa štiri zgodovinska leta nepremagljiva trdnjava osvobodilnega gibanja, je za to edinstveno priložnost dobilo docela novo podobo. Vse je bilo prenovljeno in slavnostno okrašeno, čudovito naravno okolje v Tivolskem parku pa je bilo spremenjeno v monumentalno prizorišče množičnega zborovanja. Za potrebe in želje gostov, ki smo jih pričakovali iz vseh krajev Slovenije, je bilo vse pripravljeno do najmanjših podrobnosti. Že sama organizacija velikega ljudskega slavlja je napravila na vse udeležence najgloblji vtis.

Slavnostne prireditve so se začele v petek 21. julija že dopoldne in so se vrstile ter stopnjevale do večera. Prebeč bi bilo, če bi hoteli naštetati vse te spominske manifestacije pa kulturne prireditve in športne nastope. Lahko rečemo samo to, da smo ta dan doživeli lepo revijo, ki je prikazala vsestranski razmah in bogastvo našega življenja v socialistični domovini.

Nepregledne reke ljudi, ki so ves dan dotevale v slovensko glavno mesto, so se zvečer strnile in zlile v Tivolskem parku. Ogromen zborovalni prostor je bil do kraja napolnjen, pa še je bilo po vsej okolici in po mestnih ulicah vse živo. Po skromnem računu je bilo zbranih 300 tisoč ljudi. To pomeni celo petino našega naroda! Kaj takega se še ni zgodilo na Slovenskem — pa menda tudi drugod še ne! Bil je veličasten, enkraten prizor, ki je slehernega udeleženca navdajal s prekipevajočimi čustvi radosti in zanosa, prizor, ki je mogočno in zmagovito izpričal enotnost našega ljudstva.

Ta večer so se v množicah srečavali nekdanji borci in vsi drugi, ki so nekoč zastavili svoje življenje za našo stvar, delovni ljudje, ki so na ruševinah starega sveta zgradili novo, socialistično domovino ter jo doignili do današnje trdnosti in moči, in mladi fantje in dekleta, ki bodo veliko delo, začeto pred dvajsetimi leti, nadaljevali v prihodnosti. Tega tovariškega srečanja so se udeležili tudi naši voditelji v vojni in miru, najvišji predstavniki naše ljudske oblasti in političnih oziroma družbenih organizacij, med njimi predsednik Ljudske skupščine Miha Marinko, predsednik Izvršnega sveta Boris Krai-

gher, organizacijski sekretar CK ZKS Ivan Maček, predsednica GO SZDL Slovenije Vida Tomšičeva in mnogi drugi. Navzoči so bili tudi odposlanci iz bratskih republik. Slavnostni govor je imel prvi komandant narodnoosvobodilne vojske in partizanskih odredov Slovenije Franc Leskošek-Luka. Opisal je epopejo vstaje in revolucije, ki smo jo, z ramo ob rami z drugimi jugoslovanskimi narodi, izbojevali pod vodstvom naše Partije in tovariša Tita, in ob njegovih besedah so vsa doživetja tega zgodovinskega časa, ki žive v nas, vstala iz spomina z novo močjo in obsijana z novo, praznično lučjo, tako da sta nas prezmela nepopisna sreča in ponos.

Navdušeni kliči iz stotisočev grl, ki so sledili njegovim besedam, so se nazadnje stopili z mogočnimi zvoki partizanske pesmi. Peli so naši najboljši pevski zbori, skupaj tri tisoč pevcev. Z neba pa so se tedaj usuli pravi slapovi žarečih pisanih isker in razsvetlili nočno prizorišče s pravljico lučjo. Začelo se je ljudsko rajanje, ki ni ponehalo do zore. Odprta so bila vso noč gledališča, kinematografi, razstave itd. Slovenci so praznovali sproščenega srca in vesele, zdrave volje.

Naslednji dan, 22. julija, so se proslave nadaljevale predvsem v Žužemberku, kjer so v prisotnosti trideset tisoč ljudi odkrili veličasten spomenik, in pa v Bazi 20 na Kočevskem Rogu, kjer so se k prisrčnemu slavlju zbrali partizanski borci s svojimi komandirji in komandanti.

Dvaindvajseti julij leta 1961 bo v srcu slehernega Slovence za trajno ostal kot njegov najlepši praznik, kot nepozaben, čudovit pomnik na tiste čase pred dvema desetletjema, ko se je začelo največje obdobje v slovenski zgodovini.

T. V.

Zakon o slovenskih šolah na Tržaškem in Goriškem

Odbor za šolstvo italijanskega senata in skupščine je končno sprejel osnutek zakona o slovenskih šolah na območju Gorice in Trsta. Ker sta bila oba skupščinska odbora pooblaščenata, da zakonski osnutek o ureditvi položaja slovenskih šol na območju Trsta in Gorice proučujeta z zakonodajno veljavo, je zakon v bistvu že uveljavljen.

Na seji senatnega odbora za šolstvo je minister Bosco kratko obrazložil 12. člen tega zakona, ki govori o razpisu posebnega natečaja za slovenske učitelje, ki doslej še niso bili sistematizirani po veljavnih predpisih. Minister je obljubil, da bo ministrstvo še pred razpisom natečaja omogočilo prizadetim učiteljem, da si pridobijo strokovno usposobljenost, ki jo ta zakon predpisuje.

Zakon določa, naj bo pouk v ustanovah za predšolsko vzgojo, v osnovnih in srednjih šolah v materinščini učencev in dijakov. Dalje zakon potrjuje, da so učitelji in profesorji slovenskih šol v ekonomskem in pravnem pogledu izenačeni z učitelji in profesorji italijanskih šol, spričevalom šol s poukom v slovenščini pa je pripoznana ista veljavnost, kakor spričevalom italijanskih šol. Po novem zakonu je tudi predvideno, da se lahko slovenske osnovne in srednje šole ukinejo samo z dekretom predsednika republike. To kaže, da je z novim zakonom končno urejeno vprašanje slovenskih šol na Tržaškem in Goriškem, ni pa urejeno v Beneški Sloveniji, čeprav so naši rojaki to odločno zahtevali.

Jubilej Slovenskega vestnika na Koroškem

Slovenski vestnik, glasilo koroških Slovencev, ki izhaja v Celovcu, je v juliju praznoval 15-letnico izhajanja. Ob tem lepem jubileju je izšla njegova slavnostna tisoča številka. Njena bogata in tehtna vsebina dokazuje, da je napredni slovenski tisk na Koroškem v resnici živ odsev narodne zavesti naših ljudi na Koroškem, ki so doprinesli velik delež v vojni proti fašizmu. V teh petnajstih letih je Slovenski vestnik s svojo tehtno besedo, ko je pripovedoval o življenju in delu naših bratov in sester na Koroškem, naglašal želje in misli naših naprednih ljudi na Koroškem. Boril se je za gospodarsko in kulturno enakopravnost Slovencev v Avstriji, zavzemal se je za mir, demokracijo, svobodo in blaginjo Slovencev in vsega človeštva.

Tisoča številka glasila naprednega slovenskega gibanja na Koroškem je dogodek, zelo pomemben ne le za proslavo, marveč tudi za vsesplošno presojo našega stanja. Ta jubilej nam narekuje tako presojo tembolj, ker smo v teh petnajstih letih izhajanja Slovenskega vestnika dozoreli za stanje, lko vsem dejanskim udarcem in hudim oviram nakljub hočemo biti in tudi — sicer počasi, a vendar čvrsteje — dejansko postajamo ne le subjekt lastne politike, marveč tudi most med sosednima državama in sosednima narodoma...

Tudi Slovenska izseljenska matica čestita jubileantu v svojem in v imenu slovenskih izseljencev z željo, da bi uspešno nadaljeval svoje poslanstvo v blaginjo naših ljudi v lepi koroški deželi.

Glavni urednik Prosvete g. Louis Beniger govori na banketu SNPJ. Na sliki od leve: nagrajenec SNPJ Maks Kumer, podpredsednik Glavnega odbora SZDL Slovenije Franc Kimovec-Ziga, g. Beniger, nagrajenec Kamillus Zarnik, predsednik federacije clevelandskih društev SNPJ in podpredsednica Slovenske izseljenske matice Zima Vrščaj

Lizletniki Slovenske narodne podporne jednote, ki so letos v dveh večjih skupinah obiskali svoj stari kraj, so se 22. junija zbrali na banketu v hotelu Union v Ljubljani. Povabili so tudi nekatere ugledne predstavnike naših organizacij: podpredsednika SZDL Slovenije Franca Kimovca-Zigo, podpredsednico Slovenske izseljenske matice in glavno urednico njenih publikacij Zimo Vrščajevo, članico Glavnega odbora Zveze ženskih društev Slovenije Fani Žagarjevo, člana izvršnega odbora SIM, sekretarja sekretariata za socialno varstvo LRS Pavla Bojca, tajnika Matice Alberta Švaglja in druge. Banketa se je kot gost udeležil tudi član finančnega odbora Ameriške bratske zveze, znani javni delavec rojak Anton J. Rogelj.

Goste je udeležencem predstavil in jih pozdravil prizadevni predsednik federacije clevelandskih društev SNPJ Camillus Zarnik, ki je lani organiziral obisk doslej največje skupine članov SNPJ. Poudaril je, da pozdravlja goste v imenu SNPJ, ki je ena največjih podpornih organizacij v ZDA ne le po številu članstva, temveč tudi po svojih naprednih načelih, ki se jim nikoli ni izneverila. Ta organizacija je usmerjala naše pionirje, ki so pred desetletji prihajali v ZDA, pri čemer je imelo pomembno vlogo tudi njeno glasilo Prosveta.

Glavni urednik Prosvete g. Louis Beniger, ki je bil letos po dolgih letih prvič v naši sredi, se je kakor veliko drugih rojakov udeležil izleta po Sloveniji in Jugoslaviji. V svojem pozdravu je poudaril, kako prisrčno so bili povsod sprejeti in kako domače se počutijo na tleh rodne grude. Dejal je, da je imela SNPJ že od začetka tesne stike s staro domovino in se je že med vojno zavzemala za federativno republiko. Tudi njegovo glasilo Prosveta, ki praznuje letos 45-letnico, je od ustanovitve delovalo v napredni

Še bomo prišli, slovenskega jezika ne bomo pozabili

smeri. Akcija, ki jo je SNPJ razpisala v proslavo 35-letnice angleško poslujočih društev, je lepo uspela. Prizadevni člani so v osmih mesecih pridobili kakih 3000 novih članov, ki so plačali 2,5 milijona dolarjev zavarovalnine.

G. Beniger je poudaril, da so takšne akcije zdaj nujne, da bi zamašili vrzeli. Stari člani umirajo, nove generacije pa se vedno bolj vživljajo v ameriško življenje. Tako značaj jednote vedno bolj izginja, kar je pač naravno. Pri akciji za nove člane SNPJ si je enajst tekmovalcev pridobilo pravico do nagrade — brezplačnega potovanja v Jugoslavijo in udeležbe na izletih. Od teh so obiskali Jugoslavijo štirje, drugi pa se iz raznih razlogov niso mogli udeležiti potovanja.

Prvi nagrajenec, ki je pridobil največ novih članov, je član glavnega odbora SNPJ in predsednik federacije clevelandskih društev SNPJ Camillus Zarnik, ki je dejal, da bi nove člane pridobil tudi brez nagrade. Drugi nagrajenec je

Najmlajši na banketu SNPJ: Kathy Sasek iz Indianapolis, Ind., Rudolf Zornik iz Detroita in Sandra Sergio iz Berroyna Ill.

prav tako član glavnega odbora SNPJ Maks Kumer iz Universala Pa, tretja je prizadevna Mary Barquist iz Washingtona. Oba sta rojena v Ameriki in sta bila letos prvič v domovini svojih staršev. Četrti nagrajenec John Rajković iz Ironwooda Pa, pa je sin bratskega hrvatskega naroda. Njegovi starši so doma iz kršne Like.

G. Beniger je izročil zmagovalcem lepe šopke rdečih nageljnov, prevezane s slovenskim trakom. Ko je rojak Zarnik prejel šopek, je zavzeto vzkliknil: »Še bomo prišli, slovenskega jezika ne bomo pozabili!«

Rojak Anton J. Rogelj je sporočil pozdrave Slovenskega narodnega doma v Clevelandu in Ameriške bratske zveze, ki tudi pripravlja za prihodnje leto velik izlet v staro domovino.

V imenu povabljenih gostov so prisotne pozdravili podpredsednik GO SZDL Slovenije Franc Kimovec-Žiga, podpredsednica Slovenske izseljenske matice Zima Vrščajeva in sekretarka Zveze ženskih društev Slovenije tov. Žagarjeva. Tov. Kimovec je dejal med drugim:

»Veseli smo, da sedimo tu kot vaši gostje. S ponosom nas navdaja misel, da je tako lepo uspela vaša kampanja za nove člane SNPJ, saj je to obenem kampanja, da se med rojaki v ZDA ohranijo tista demokratična načela in demokratične ideje, za katere se je SNPJ vedno zavzemala. Trudimo se, da bi bila naša domovina dostojen dom ne le za domačine, ampak tudi za vse tiste, ki nas obiščejo. Od vas, dragi rojaki, smo bili v prvih povojnih letih deležni velike podpore in pomoči. Mi smo vam za to globoko hvaležni. Prosimo, da to sporočite tudi tistim, ki niso prišli k nam. Vsem, ki prihajate k nam, želimo, da bi se med nami dobro počutili. Sporočite rojakom, da so nam dobrodošle tudi nove generacije.«

V imenu Slovenske izseljenske matice je prisotne pozdravila in čestitala k velikemu uspehu akcije SNPJ in štirim zmagovalcem podpredsed-

Na banketu SNPJ so prejeli nagrajenci v kampaniji SNPJ šopke rdečih nageljnov. Na sliki: g. Beniger izroča šopek nagrajenki Mary Barquistovi iz Enumclava, Wash.

nica Zima Vrščajeva, ki je med drugim poudarila: »Dragi prijatelji! Vaša pomoč med narodnoosvobodilno borbo in vaši vedno pogostnejši obiski so ne le izraz hrepenenja po domovini, temveč tudi izraz vaše pripadnosti in priznanja današnji Jugoslaviji. S posebnim zadovoljstvom ugotavljamo zlasti vedno številnejši obisk vaše mlajše generacije. Vedno več možnosti bo, da bi vaši vnuki obiskali Jugoslavijo, jo videli in spoznali, kakor potujejo zdaj tudi naši ljudje povsod po svetu.«

Za dobro razpoloženje so na banketu poskrbeli Zadovoljni Kranjci. Polke in valčki so goste razgibali, da so prav pridno plesali.

Iskrena zahvala za lepa spominska darila

Ob letošnjih skupinskih obiskih so poklonili rojaki Slovenski izseljenski matici za desetletni jubilej naslednja spominska darila:

Društvo »Samopomoč« iz Simbrona, Buenos Aires, Argentina: spominsko plaketo. Izročil jo je podpredsednik društva g. Pavlič.

Skupina rojakov iz Pas de Calais: barometer s termometrom. Izročili so ga rojaki Martinčič, Berce in Artič.

Društvo »Edinost« iz Holandije: sobni termometer v obliki holandskega mlinca. Izročil ga je rojak Šibert.

Društvo »Slavček« Merlebach, Francija: namizno uro na marmorni plošči s kipom rudarja. Na plošči je posebno posvetilo Slovenski izseljenski matici. Darilo je izročil rojak Anton Škruba, predsednik društva »Slavček«.

Posebej bomo v prihodnji številki objavili denarne prispevke za tiskovni sklad matičnih publikacij in darilo Matici.

Še enkrat: vsem darovalcem naša topla zahvala!

Slovenska izseljenska matica

IZSELJENSKI TEDEN JE ZA NAMI

V dnevih od 2. do 4. julija so se zbrali v Ljubljani številni izseljenci iz Slovenije in drugih jugoslovanskih republik, ki so letos prišli na obisk v stari kraj iz ZDA, Argentine in drugih držav Južne Amerike, da se udeleže prireditev v okviru Jugoslovanskega izseljenskega tedna. V teh dneh so se prostori Slovenske izseljenske matice spremenili res v pravi čebelnjak. V vseh jugoslovanskih jezikih smo se pomenkovali, vmes pa seveda ni manjkalo angleščine, ki je zlasti mlajši izseljenski rod ne more več pogrešati.

V ponedeljek 3. julija zjutraj so se udeleženci z avtobusi odpeljali po Ljubljani in si jo ogledali. Obiskali so tudi Gramozno jamo, kjer so med zadnjo vojno okupatorji streljali talce, ter mučilnice in spomenik na Urhu nad Beričevim, kjer je bila med vojno znana belogardiistična postojanka. Rojaki so se poklonili spomenu žrtev, katerih mučeniška smrt je vgrajena v temelje naše svobode. Končno so avtobusi zavili še na stari Ljubljanski grad, da so si izletniki ogledali naše belo mesto, ki se je v zadnjih letih tako razraslo in razcvetelo, še iz ptičje perspektive.

Opoldne je bilo v hotelu Bellevue slavnostno kosilo, ki ga je za rojake priredil Izvršni svet Ljudske skupščine LR Slovenije (slovenske vlade). Udeležilo se ga je nad 150 rojakov. V imenu Izvršnega sveta je zbrane pozdravil Mitja Ribičič, ki je izseljencem zaželel prijetno bivanje v domovini in dejal med drugim:

»Ko ste pred desetletji odhajali, ste odnesli s seboj ne le spomin na lepe domače kraje in narodne običaje, spomin na našo lepo domačo melodijo in pesem. Čutili in zavedali ste se, da ste tesno povezani z zgodovino slovenskega naroda, vi, ki ste zaradi socialnih krivic morali zapustiti rodna tla. V najbolj usodnih dneh ste svoji rodni deželi pomagali ne le materialno, temveč ste ji nudili tudi moralno pomoč. Tega vam nikoli ne bomo pozabili. Želimo, da bi se vezi med nami še nadalje utrjevale. V tem je tudi glavni pomen vsakoletnega Izseljenskega tedna. Vse manjši postaja svet. Vse bolj se izgublja razdalje in tako si postajamo vse bližji, in vezi, ki nas vežejo, postajajo vse trdnjše.«

Za Slovensko izseljensko matico je pozdravila rojake in goste iz Jugoslavije podpredsednica Zima Vrščajeva, v imenu rojakov pa sta govorila urednik Prosvete Louis Beniger in član Izvršnega odbora Hrvatske bratske zajednice John Ovčarić.

Zvečer so si gostje ogledali v letnem gledališču v Križankah Gotovčevo opero *Ero* z onega

sveta v odlični izvedbi Narodnega gledališča Ivan Zajc z Reke.

Na dan borca 4. julija, ko ameriški rojaki praznujejo dan ameriške neodvisnosti, so se izseljenci letos zbrali v Postojni na svojem letošnjem že tradicionalnem ameriškem pikniku. Ta prireditev vsako leto združi največ izseljencev, ki so na obisku v domačem kraju. Tudi letos je bilo tako. Po ogledu Postojnske jame so se gostje zbrali na obsežnem vrtu gozdarske šole pod mogočnimi starimi kostanji, kjer so Postojnčani dobro poskrbeli za zabavo in za to, da nihče ni bil lačen in žejen.

Gostom so zaželeli dobrodošlico predstavniki postojnske občine, nato pa je v imenu Slovenske izseljenske matice in drugih republiških matic zbrane pozdravil tajnik Albert Švagelj, v imenu izseljencev po rojaka Camillus Zarnik in Louis Beniger. G. Beniger se je spomnil letošnjih pomembnih obletnic, 185-letnice razglasitve neodvisnosti ameriških držav, ki sovpada prav s 4. julijem, 20-letnice naše ljudske vstaje, 45-letnice lista ameriških rojakov Prosvete in 10-letnice Slovenske izseljenske matice.

V prijateljskih pomenkih, ob petju in igranju Zadovoljnih Kranjcev, ob dobri kapljici in prigrizkih za vsak okus, je čas hitro mineval in mnogim se je zdelo veliko prezgodaj, ko so zvečer Kompasovi avtobusi napovedali povratek v Ljubljano.

Zadnji dan prireditev Izseljenskega tedna so udeleženci obiskali Bled in Begunje, kjer so si

(nadaljevanje na strani 184)

S slavnostnega kosila na Bellevueu. Na sliki: član Izvršnega sveta LRS Mitja Ribičič, podpredsednica Slovenske izseljenske matice Zima Vrščajeva in glavni urednik Prosvete g. Beniger

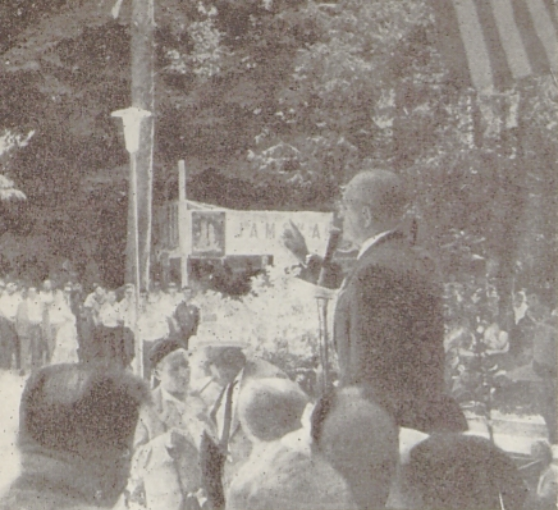

Udeleženci prireditve Izseljenskega tedna, — rojaki in predstavniki izseljenskih matic iz ostalih jugoslovanskih republik na Ljubljanskem gradu in v Gramozni jami, kjer so med vojno streljali talce

U Postojni

4. JULIJA 1961

Od zgoraj navzdol: Rojak Zarnik govori na pikniku. V imenu Slovenske izseljenske matice in matic drugih jugoslovanskih republik je zbrane pozdravil tajnik Slovenske izseljenske matice Albert Švagelj. Prvi predsednik Slovenske izseljenske matice Tone Seliškar s Francetom Magajno iz Vremskega Britofa, nekdanjim »Amerikancem«, rojakom Rogljem in Jožetom Zupančičem iz Litije. Zadaž v sredini stoji urednik hrvatske matične revije Ivo Krolo...

...in še nekaj prizorov z veselega piknika

(Slike: Foto Slovenija, Franc Erjavec, Stična in I. Slokan)

Jubilej našega odbornika

Ves mladosten in veder je konec maja slavil svoj sedemdeseti rojstni dan član našega glavnega odbora Lojze Zdravje. Doma je iz Ljubljane, kjer se je izučil pekopske obrti. Delal je v Švici, Nemčiji in na Dunaju. Po prvi svetovni vojni je bil zaposlen v Beogradu, leta 1926 pa je odšel v Kanado.

Uveljavljal se je tudi v društvenem življenju. Bil je član glavnega odbora Vzajemne podporne zveze »Bled« v Kirkland Lake, lista Edinost od ustanovitve in Zveze kanadskih Slovencev. Dopisoval je v Glas naroda in Prosveto, ki ga še danes štejeta med svoje dopisnike.

Med prvimi povratniki se je Lojze Zdravje leta 1948 vrnil v domačo deželo. Zdaj živi kot upokojenec v Ljubljani, kjer njegova dobra soproga Katica skrbno bedi nad njegovim zdravjem. Lojze je že od ustanovitve odbornik Slovenske izseljenske matice in je vedno pripravljen pomagati z nasveti.

Dragi Lojze, še na mnoga leta!

Slovenska izseljenska matica

ogledali muzej v nekdanji zloglasni kaznilnici, kjer so Nemci zapirali in mučili naše rodoljube.

S tem so bile prireditve letošnjega Izseljenskega tedna zaključene. Že naslednji dan so nekateri rojaki iz prvih skupin, ki so nas letos obiskale, odpotovali. Med njimi so bili tudi g. Beniger, g. Zarnik in glavna tajnica Slovenske ženske zveze gospa Albina Novakova.

V razveseljivo velikem številu so nas letos obiskali rojaki iz Argentine, med katerimi je več uglednih društvenih in kulturnih delavcev. Tako smo se na Matici srečali s predsednikom argentinsko-slovenskega društva Zarja Angelom Hrovatinom, znanim slovenskim pevcem iz Buenos Airesa. Po dolgih letih je obiskal domovino s soprogo in sinom. Rojak Hrovatin je prinesel s seboj plošče z izvorno argentinsko folklorno glasbo, ki jih je društvo Zarja poklonilo RTV Ljubljana in radijski postaji v Kopru. Poleg plošč je prinesel tudi redko zbirko orožja in keramike argentinskih Indijancev, ki jo je poklonil našemu Etnografskemu muzeju. Poleg drugih rojakov iz Argentine, ki so nas letos obiskali na Matici, je bil tudi podpredsednik društva Vzajemna pomoč iz Simbrona Silvester Pavlin, ki je izročil Matici lepo darilo tega društva — spominsko plaketo na marmorni plošči.

O letošnjih obiskih rojakov in prireditvah Jugoslovanskega izseljenskega tedna so naši časopisi veliko pisali. Številni ugledni predstavniki naših rojakov so bili deležni posebne pozornosti. G. Benigerja, urednika Prosvete, je povabilo na pogovor uredništvo dnevnika Delo in uredništvo založbe »Mladinska knjiga«, publicista Antona J. Roglja pa uredništvo ilustrirane revije Tovariš in uredništvo Gorenjskega glasa. G. Rogelj je bil povabljen tudi v klub Društva slovenskih književnikov, kjer ga je sprejel predsednik tega društva pisatelj Anton Ingolič. Naše književnike so

zlasti zanimali Rogljevi spomini na njegovega osebnega prijatelja, pokojnega ameriškega pisatelja slovenskega rodu Louisa Adamiča.

Tudi neumorni urednik clevelandške rubrike v Prosveti g. Anton Šabec si je med svojim bivanjem pri nas marsikaj ogledal. Med drugim se je odzval vabilu in obiskal novi zdravstveni dom viške občine v Ljubljani. Ta najmoderneje urejena zdravstvena ustanova je bila izročena svojemu namenu letos ob 20-letnici naše ljudske revolucije, posvečena pa je — kot svojevrsten spomenik — padlim borcem in vojnim žrtvam viške občine. G. Šabec si je ogledal tudi študentsko naselje v Ljubljani, tiskarno Ljudske pravice, kjer se tiska Slovenski izseljenski koledar in tiskarno Toneta Tomšiča, kjer se tiska Rodna gruda. S Tonetom Seliščarjem sta obiskala Dolenjsko; med drugim si je g. Šabec ogledal tudi znameniti samostan v Pleterjah in se srečal s priorjem dr. Josipom Edgarjem Leopoldom.

Na obisku v domovini je umrl

V prvi skupini izseljencev iz Francije, ki je prispela na obisk letos 10. julija, je bil tudi Jakob Šinkovec, upokojeni rudar iz Aumetza. Že tretjič po vojni je prišel letos na obisk v svojo rojstno deželo. Doma je bil iz vasi Gorenja Kanoljša v občini Idrija, kjer se je rodil 1892. V Francijo je odšel leta 1926. Na obisku pri sorodnikih v Idriji je bil zelo dobro razpoložen in srečen, da je spet na domačih tleh. Toda že naslednji dan po prihodu mu je nenadoma postalo slabo: omahnil je zadet od srčne kapi. Zdravnik je ugotovil, da jebolehal za srčno vodenico. Pokopan je bil v Idriji.

Dragi Jakob, mirno počivaj v domači zemlji. Vsem tvojim, ki si jih tako nepričakovano zapustil, naše iskreno sožalje!

UTRINKI s potovanja po domovini

Letošnjega prvega izleta po Sloveniji in nato po Jugoslaviji se je udeležilo lepo število ameriških Slovencev, članov Slovenske narodne podporne jednote. Prišli so na obisk v svoj ali svojih staršev domači kraj, da pozdravijo svoje sorodnike in da vidijo, kako ljudstvo, iz katerega so izšli, danes živi. Pogledali so resnici v oči in spoznali, da je lepša, kot so pričakovali. Na kratko ni mogoče opisati vsega, kar so izletniki doživeli na potovanju od Ljubljane prek Rogaške Slatine, Maribora, Celja, Velenja, Bleda, Bohinja, Vršiča, Gorice, Kopra, Portoroža, Postojne, Zagreba, Banje Luke, Jajca, Sarajeva, Mostarja, Dubrovnika, Splita, Šibenika, Zadra in Crikvenice do Opatije. Zato iz vsega le nekaj utrinkov.

ROGAŠKA SLATINA. Avtobus nas zapelje pred hotel Slovenski dom. Pred vhodom naščakajo svetle in pristrane dobrodošlice. Miza je obložena s slovenskimi, okusno pripravljenimi jedili. Razkažejo nam zdravilišče, povabijo naš gostišče Bellevue, kjer se ti oko spočije nad zelenim morjem štajerskih gričev.

— Kako je vse zeleno! O, da bi mi slike uspele; tako rada bi odnesla košček te lepote v Ameriko! — pravi Doroty Gruden iz Wyomingu v ZDA. — Srečna sem, da sem spoznala domovino staršev svojega moža.

Težko ji moralo biti našim staršem, ko so morali zapustiti tako lepe kraje, pripravi njen mož Frank.

Mike Tancik iz Nagardorja, Ohio, ki ni videl stare domovine petinpetdeset let in je prav toliko let naporno delal na svoji farmi, pravi nič ne obžaluje, da je mamenil svoje prihranke za pot v domovino.

— Nisem vedel niti mislil, da je Slovenija tako lepa, da so naši ljudje tako prijazni! Odšel sem v tujo mlad, reven fantiček, ne da bi poznal svojo domačo deželo. Vrnil sem se star možiček in doživel najlepše dni! Nikdar v življenju se nisem bil v tako lepem hotelu, ne tako dobro postrežen. Nikdar ni bilo časa. Poznal sem samo delo, zdaj pa se bom razveselil za vse življenje nazaj. Rojaku Zarniku iz Clevelanda, ki me je nagovoril, da grem na pot, pa bom vedno hvaležen.

NOVO VELENJE. Delavski svet velenjskega rudnika ima za svoja zasedanja pravo moderno skupščinsko dvorano, v kateri rudarji in upravljalci razpravljajo o svojem gospodarjenju. Na steni so razporejeni lepo in skrbno izdelani na-

Na počitek pod domačim soncem, prihajajo vsako leto tudi številne rudarske družine iz evropskih dežel. Prvo skupino, ki je štela 400 rojakov in njihovih spojcev iz rudarskih revirjev v pokrajini Moselle v Franciji, smo pozdravili na domačih tleh letos 10. julija. Skupno je letos obiskalo Slovenijo okrog dva tisoč naših ljudi iz evropskih držav.

DRAGA BEGUNJE. Izletniki se na grobiših črti, slike in grafikoni, iz katerih je vsak čas moč razbrati razvoj rudnika, stanje proizvodnje in vse drugo v zvezi z delom in življenjem velenjskih rudarjev.

To pot v dvorani ne zaseda delavski svet, temveč rojaki iz Amerike, naši ljudje, ki so svoje žulje in znoj, svojo mladost in moči pustili v tujih rudnikih in tovarnah. Na številna vprašanja teh izkušenih dolgoletnih delavcev odgovarja predsednik mestnega odbora SZDL Jože Volk. Pogovarjajo se o načinu dela, o kakovosti in količini premoga in o življenju rudarjev.

O, mi pa nismo imeli tako popolne mehanizacije! — vzklikne rojak Andrew Bergent iz Pittsburgha, Pa. Pogovor je vse bolj živahen. Rojaki hočejo vedeti, koliko ur delajo na dan naši rudarji, koliko zaslužijo, kako je s prehrano, stanovanjem. Z odgovori, še posebno pa z ogledom velenjskega naselja, modernih stanovanjskih hiš, prekrasnega kulturnega doma in drugih družbenih in športnih prostorov ter trgovskih centrov, so izletniki več ko zadovoljni.

V Ameriki še nisem videl kaj tako lepega in udobnega za delavce — pravi mladi Rudolf

Zornik iz Detroita, Mich. — To je res skrb za človeka — pripomni Maks Kumer iz Pittsburgha.

Louis Beniger pa pove med drugim: —...če je kdaj v ameriških rudnikih ubilo konja, je bilo treba takoj poskrbeti za drugega. Če pa je ubilo človeka, si lastnik s tem ni delal pregla-vic, saj se je vedno ponujalo dovolj delovne sile, saj je bilo priseljencev na pretek. Ponesrečen rudar je pomenil le številko manj. Številko, ki je ni bilo več, je nadomestila druga, ki je ne-strpno čakala na vrsto. Pri vas pa je rudar člo-vek, ki ima vse, kar potrebuje zase in za svojo družino.

BOHINJ. Čaka nas veselo presenečenje. Otroci iz ljubljanske šole Maksa Perca, ki so prav tisti čas prišli na šolski izlet v Bohinj, toplo pozdravijo rojake, njihov razredni orkester pa jim zaigra venček slovenskih. Grace Kumer navdušeno ugotavlja: »Vaša mladina ima čudovito mladost!«

Rojak Camillus Zarnik se pionirjem prisrčno zahvali:

— Pred štiridesetimi leti sem moral v tujino za kruhom. Vi ste rojeni doma in vedno boste lahko ostali doma, kajti domovina ima danes za vse kruha dovolj. Ne samo to, nudi vam široke možnosti za splošno izobrazbo, za strokovno usposabljanje in kulturno izživljanje. Dragi pionirji, mi smo odšli v tujino prav takšni malčki, kot ste vi zdaj. Vrnili smo se utrujeni, zgarani, a v nas je še prava slovenska duša in zavest, zato vam rečem, ljubite in spoštujte najdražje, kar imate, svojo drago svobodno domovino!

DRAGA, BEGUNJE. Izletniki se na grobišču talcev v Dragi na Gorenjskem poklonijo spomenu padlih za svobodo jugoslovanskih narodov z enominutnim molkom. V Begunjah si z zanimanjem in ogorčenjem ogledujejo razstavljeno dokumentarno gradivo v Muzeju talcev — nekdanjih zloglasnih zaporih.

Anna Klarich iz Detroita ne more verjeti svojim očem. Ponovno bere med zapiski nekdanjih zapornikov: — Urban Pogačar. Jutri bom ustre-ljen, dne 26. 6. 1942. ob 6. uri zato, ker sem se boril za svobodo. Pozdravljam vas in poljubljam, posebno tebe, draga žena in otroke.

Druga rojakinja, Mary Klarich, si briše očala. Orosile so se ji pri branju naslednjih vrstic: — Ne pozabi me, moja ljuba, ki si mi edina, ne po-zabi tudi na rožmarin, ki sem ti ga podaril... Zate in za svobodo sem umrl dne 24. junija 1942. Te poljublja samo tvoj Andrej Žagar. —

Jane Porenta in Josephine Rus štejeta črtice, ki so jih z nohti zarezali v steno in na vrata tisti, ki so jim bili šteti dnevi. Nekateri izpisujejo strahotno bilanco fašističnih zločincev: v Begunjah je bilo usmrčenih, oziroma odpeljanih iz Begunj v smrt 849 žrtev. Seveda jih je bilo več,

ker so Nemci skrivali dejansko število zločinov. Skozi begunjske zapore je šlo nad štiri tisoč lju-di, med njimi precej žena in nad štiri sto otrok.

NOVA GORICA. — Krasna si bistra hči pla-nin, brdka v prirodni si lepoti... — recitira go-riška pionirka. Njen glas poje, joče, tarna, grozi in zmaguje, kakor Gregorčičeva pesem »Soči«, v kateri je napovedal bridko zgodovino Primorske in naslutil njeno zmago. Pionirka jo je doživela in z njo tisoči in tisoči, zato je njen glas kakor zvoneč kristal. In ves program goriških otrok, ki so ga priredili v pozdrav rojakom pri kosilu v Novi Gorici, je kakor sončni žarek.

— Kako lepo zveni materin jezik — zašepeta vsa prevzeta Mary Barquist iz Enumclawa, Wash.

*

Na izletu po Jugoslaviji smo med drugimi kraji obiskali JAJCE v Bosni. Iz tega mesteca v slikoviti dolini Vrbasa so pred sedemnajstimi leti vodile najtrdnjše vezi po vsej naši domo-vini. Dne 29. novembra 1943 so tu na drugem zasedanju AVNOJ bili položeni temelji državne ureditve nove Jugoslavije, drugače povedano, mesto Jajce je rojstni kraj naše Federativne ljudske republike Jugoslavije. Zato so si naši izletniki s posebnim zanimanjem ogledali Muzej AVNOJ. Za slovo so še pokramljali z domačini pod čudovitim slapom reke Plive tik nad njenim izlivom v Vrbas, ki veličastno pada in buči.

MOSTAR. Glavno mesto Hercegovine privlači obiskovalce s svojimi zgodovinskimi znamenitostmi. Izletniki fotografirajo in filmajo sliko-viti most, ki so ga zgradili Turki leta 1566. Za most je značilen trideset metrov široko razprt polkrožni obok, ki posreduje mestu posebno po-dobo. Ob mostu mesta ne obnavljajo v moder-nem slogu, temveč mu ohranjajo njegovo staro orientalsko podobo z značilnimi stolpi in dru-gimi posebnostmi. Okolico Mostarja pa naglo modernizirajo. Mesto je znano po svojih števil-nih šolah, da je dobilo ime dijaško mesto.

OPATIJA. Izlet gre h koncu. Zadnji večer smo skupaj. Predsednik mladinske organizacije Opatije Josip Prka poklanja našima najmlajši-ma izletnicama Sandri Sergo iz Berwyna, Ill. in Kathe Sasek iz Indianapolisa, Ind. rože z željo, da bi ponesle v svojo domovino, saj sta obe ro-jeni v Ameriki, najlepše pozdrave mladini naše krvi. Dekleti prisrčno sežeta v roke mladincu iz Opatije. Sandra malo težko, a vendar toplo in po domače reče: »Hvala! Bom povedala vsem prijateljicam in prijateljem slovenskih pa tudi ameriških družin, da je pri vas lepo in da ste dobri ljudje. Bom vse pozdravila v imenu mla-dine iz Jugoslavije in bom še prišla!«

Vera Valenci

nekaj slik z nepozabnega izleta po
 prelepih krajih. Od zgoraj navzdol:
 letniki pred novim hotelom v Novi
 Gorici. Mladi Kenneth Kamnikar iz
 Loraina Ohio je na izletu pridno
 fotografiral. Naša naročnica Ivana
 iz Indianapolisa, Ind. nas je
 pripeljala še drugič. S seboj je pripe-
 ljala tudi vnukinjo Kathy

Louis Beniger, glavni urednik Prosvete z letošnjimi nagrajenci SNPJ: Johnom Rajkovichem iz Ironwooda, Mich.,
 Mary Barquist iz Enumclawa, Wash., Maks Kumer iz Pittsburgha, Pa. in Camillus Zarnik iz Clevelanda. — Maria
 Susnik De Rehman z možem Alfredom iz Buenos Airesa v Argentini, Mike Tansk iz Magadorja, Ohio in Mary
 Klarich iz Farmingstona, Mich. — Frank Gruden ml. iz Basin, Wyo. z ženo Dorothy

Po delu oddih na morju in na planinah

Na razmeroma majhnem prostoru Jugoslavije je nakopičeno vse, kar privlači človeka: zasneženi alpski vrhovi, gorska jezera in slapovi, prijazne doline in morska obala. V času motorizacije je vse to blizu, le nekaj ur in že si prispel s smučiči v sredozemsko podnebje, že vidiš kraške jame, ali pa si se napotil na sever, kjer te sprejme širna Panonska nižava. Vsak kraj ima svoj čar, vsak kraj je tako rekoč letovišče.

Te lepote naše dežele so zdaj last vseh ljudi, ne samo peščice izbrancev, ki bi jim gmotni položaj omogočal prijeten oddih. Socialistična družba skrbi zlasti za zasluženi počitek delavcev. Delovni ljudje imajo vse možnosti, da uživajo letni oddih. Njim in njihovim svojcem so odprta vrata mnogih počitniških domov.

Delavci, ki jih je iz leta v leto več, v tovarnah in podjetjih vse leto pridno delajo. Delajo ne samo pri strojih, temveč sodelujejo tudi pri upravljanju podjetij. Nova vloga delavca-upravljavca zahteva celega človeka: vse njegove sposobnosti in misli morajo biti usmerjene na izpolnjevanje proizvodnih nalog. Ni dovolj delati samo z rokami, treba je delati tudi z glavo in upravljati tovarno in podjetje, sodelovati na sejah in se posvetiti širšim problemom gospodarstva. Zato pa je tudi počitek delovnim ljudem tembolj potreben.

Taborniški odred jeklarjev z Jesenic na počitniškem taborjenju pod Prisojnikom

Ko napoči čas dopustov, ko se odpro kopališča ob Jadranu, odhajajo meštete delavske družine na oddih. Delovni kolektivi na Slovenskem imajo kakih 400 počitniških domov, v katerih letujejo delavci in njihovi svojci v posebno ugodnih pogojih. Ob slovenski jadranski obali je 209 počitniških domov, drugi pa so na južnem Jadranu in v planinah: na Gorenjskem v Kranjski gori ter na Bledu pa na zelenem Pohorju in v vseh drugih najlepših krajih Slovenije. Domete upravljajo večinoma sindikalne organizacije, podjetja pa dajejo mnogo denarja za njihovo vzdrževanje in za graditev novih.

Za dnevno oskrbo v teh domovih plačujejo delavci 300 do 400 dinarjev. Razen tega dobivajo delavci za letni oddih še posebna doplačila iz dohodka podjetij. Tako lahko vsak delavec pre-

V Fiesi, kjer imajo številni delovni kolektivi svoje počitniške domove, je najlepši novi dom velenjskih rudarjev. Vsaka soba v tem domu ima balkon s pogledom na morje, poseben vhod in kopalnico — dneva oskrbnina s prvoorstno hrano pa znaša 380 din.

živi svoj dopust brez skrbi in občutnih izdatkov tam, kjer si najbolj želi: na morju ali v planinskih kočah in domovih širom po Sloveniji.

Vsa večja podjetja imajo lastne domove, manjša pa združujejo sredstva v okviru počitniških skupnosti. Ta način se zadnje čase vse bolj uveljavlja, saj ima mnogo prednosti. Z združenimi sredstvi lahko podjetja gradijo večje domove, v katerih je tudi oskrba boljša. Tako na primer zajema bežigradska počitniška skupnost 25 manjših podjetij iz Ljubljane. Ta skupnost gradi pri Piranu počitniški dom, ki bo eden najlepših ob slovenski obali. Dom bo imel 400 postelj, samopostrežno restavracijo in najmodernejšo opremo.

V delavskih počitniških domovih je poskrbljeno tudi za zabavo in razvedrilo gostov. Predvsem gradijo pri domovih razna športna igrišča, plesišča in otroška igrišča. Tako imajo delavci možnost, da preživijo počitnice v prijetnem okolju in da se vrnejo v tovarne spočiti. Rudarji iz zasavskih revirjev, jeseniški železarji, delavci iz Litostroja in drugih tovarn, so iz leta v leto na sončnem Jadranu ali pa v idiličnem okolju

planinskega sveta po napornem delu deležni prijetnega počitka.

Republiški svet sindikatov v Ljubljani ima poseben organ, ki skrbi za oddih in razvedrilo delavcev. Ta organ nenehno skrbi za graditev novih počitniških domov ter sodeluje z vodstvi podjetij in turističnimi ustanovami, da z združenimi močmi pripravijo delavcem čim prijetnejše počitnice. Takšne organe imajo tudi okrajni sindikalni sveti. Sindikalne organizacije pa se ne omejujejo samo na skrb za prijeten letni oddih, temveč prirejajo tudi nedeljske izlete delavcev. V bližini industrijskih središč je urejeno nešteto manjših izletniških kotičkov, kjer se delavci vsak teden lahko dodobra spočijejo.

Lepote slovenske zemlje so postale last delovnih ljudi. Na desettisoče delavcev letuje v najlepših krajih Slovenije. Iz leta v leto njih število narašča, narašča tudi število počitniških domov in izletniških postojank. Po delu uživa delavec-upravljavalec tudi svoj zasluženi oddih, da si nabere novih moči za izpolnjevanje odgovornih nalog za strojem in pri upravljanju podjetja.

—mr

*G. Camillus
Zarnik,
predsednik
Cleveland-
ske
federacije
društev
SNPJ*

Letošnji narodni dan SNPJ prireja clevelandska federacija društev SNPJ

Že vrsto let prirejajo organizacije Slovenske narodne podporne jednote ob ameriškem prazniku dela (Labor Day), ki ga praznujejo v septembru, svoje največje letno slavlje: vseameriški narodni dan SNPJ. Vsako leto je to slavlje drugje in vselej se na njem zberejo tisoči naših rojakov z družinami, s prijatelji in znanci. Pridejo pionirji, ki so pred desetletji prišli v Ameriko. Pridejo njihovi otroci in vnuki, ki so se sicer že zelo vrasli v tuja tla, toda po njihovih žilah se pretaka naša slovenska kri, zato radi prihajajo na takšna velika domača šlavlja.

Letošnji vseameriški narodni dan SNPJ prireja federacija clevelandskih društev SNPJ. Prireditve bodo od 2. do 4. septembra v Clevelandu,

ki še vedno zasluži naziv slovenske metropole v Ameriki, čeprav se je že precej slovenskih izseljencev upokoјencev preselilo v toplo Florido.

Veliko skupino članov te federacije je lani pripeljal na obisk v stari kraj njen predsednik Camillus Zarnik. Letos smo se z rojakom Zarnikom ponovno srečali na domačih tleh. To pot je prišel kot nagrajenec v kampanji SNPJ. Tudi letos je prišel s sinom, ki je ves kakor oče »naše gore list«. Rojaka Zarnika smo naprosili za kratek pomenek o federaciji clevelandskih društev SNPJ, ki prirejajo letos vseameriški narodni dan SNPJ. Čeprav je imel vse polno opravkov, zlasti ko so pripravljali v Unionu velik banket izletnikov-članov SNPJ — nam je ljubeznivo ustregel.

Federacija clevelandskih društev SNPJ je bila ustanovljena pred 34 leti, torej leta 1927. Je ena najmočnejših, saj deluje v njenem sklopu 28 društev, ki imajo kakih 9000 članov. Njeno delo ni bilo omejeno le na društveno območje. Na pobudo zavednih odbornikov se je s pismenimi in osebnimi intervencijami vedno udeleževala vseh akcij v korist našim delavcem in stari

domovini. Federacija clevelandskih društev SNPJ je prva organizirala narodni dan SNPJ, ki je danes najbolj popularna vsakoletna prireditve Slovenske narodne podporne jednote — pravi narodni praznik ameriških Slovencev.

Rojak Camillus Zarnik je že deset let predsednik te federacije. Pred njim jo je vodil Matt Petrovič. V društveni zgodovini sta svetlo zapisani tudi imeni pokojnega predsednika Andrejca Božiča in tajnika pokojnega Terbižana, ki sta bila med pobudniki izletniške farme (parka), ki je federacija nanj upravičeno ponosna. Velika izletniška farma (park), ki jo ima federacija clevelandskih društev SNPJ v Charonu pri Clevelandu, je največja in najbolj privlačna farma SNPJ. Ima društvene prostore, okrepčevalnico, balinišča itd. Oskrbuje jo poseben odbor, ki ga vodita predsednik Leo Poljšak in tajnik Frank Šoštarich. Ob nedeljah in praznikih obišče to farmo na tisoče rojakov.

Kar sedem prireditvenih odborov te federacije pripravlja prireditve letošnjega narodnega dneva SNPJ. Glavno delo pa vodita Camillus Zarnik in tajnica Josie Tratnikova. Na kulturnem večeru, ki bo v soboto 2. septembra, bodo posebej počastili dopisnike Prosvete, ki z dopisovanjem v Prosveti pomagajo pri delu SNPJ ter si prizadevajo pospeševati načela, na katerih je zgrajena. Glavni govornik bo urednik Prosvete Louis Beniger. Kulturni program pa bodo iz-

Pogled na farmo (z društveno dvorano) clevelandске federacije društev SNPJ

vedli mladinski krožki in razni solisti — člani Jednote.

Naslednji dan bo velik piknik na farmi v Charonu. Poleg drugih predstavnikov bodo na te prireditve povabili tudi ohijskega senatorja Stephana Junga. Na tej vsakoletni najbolj množično obiskani prireditvi SNPJ bo izvoljena tudi Miss SNPJ za leto 1962, kar je poleg raznih športnih tekem ena največjih privlačnosti tega piknika.

Delavni federaciji clevelandskih društev SNPJ čestitamo in želimo še mnogo uspehov.

Kaj delajo naši na tujem

Iz Francije

JESENIŠKI ŠAHISTI MED NAMI

Jugoslovansko društvo »Slavček« iz Freymina je povabilo jeseniške šahiste, da se na povratku iz Pariza za tri dni ustavijo v Merleba-

chu-Freyminu in se tam pomerijo z domačimi šahisti.

V prvem srečanju 9. maja so Jeseničani zmagali z lepim rezultatom 8:1. Glavno srečanje je bilo naslednji večer v dvorani Kremer v Freyminu, kjer je 26-letni šahovski mojster Branko Grosek igral simultanko s 30 francoskimi šahisti, med katerimi so bili tudi rojaki: Alojz Grčar, Tomaž Benedek, Franc Gole in Franc Berlec. V dvorani se je zbralo veliko ljudi, ki so z zanimanjem opazovali lepo igro, predvsem izredno spretnost mladega Groska, ki je dobil 26 partij, s tremi je remiziral, eno pa je izgubil. Tudi francoski časopis »France Journal« je lepo pohvalil tega spretnega šahista, ki veliko obeta in so rojaki res lahko ponosni nanj.

Pred srečanjem tretjega dne, ki se je zaključilo z zmago Jeseničanov, je gostom zapel dve pesmi pevski zbor društva »Slavček«, zvečer pa je bil na poslovnem banketu navzoč tudi jugoslovanski generalni konzul iz Strasbourga Franc Zugelj.

Jeseničani so povabili freyminške šahiste na povratno srečanje na Jesenicah. Mojstra Groska pa je rojak Kostelac povabil na 14-dnevno brezplačno letovanje v Franciji.

Anton Skruba, Merlebach

NIKOLI NE VEMO DNEVA

Spet smo nepričakovano izgubili rojaka. Umrli je Alojz Umek, rojen l. 1897 v Sentpavlu pri Mokronogu, oče šestih otrok. Dne 24. junija se mu je poročila mlajša hčerka Zinet. Dva dni so svatovali in stari očka je bil ves čas med njimi, zdrav in dobre volje. Saj so veseli prazniki tako redki v življenju. Dne 28. junija se je kakor običajno zgodaj zjutraj spet pripravljaj na šiht. Prebudil je ženo, da mu pripravi zajtrk in malico. Ko je bilo vse pripravljeno in je žena stopila v spalnico, ga je našla nezvestnega. Prepeljali so ga v bolnišnico v Lens, kjer pa mu zdravniki niso več mogli pomagati. Lani sta ga iz Amerike obiskali dve sestri. Skupaj so obiskali Slovenijo. Rojak Umek ni slutil, da je zadnjikrat stopil na domača tla. Zapušča ženo in pet

otrok, od katerih so štirje že poročeni.

Družini naše globoko sožalje! Tebi, dragi tovariš Lojze, pa želimo, da bi ti bila lahka tuja gruda!

Jurij Artič, Lievin

NOV SLOVENSKI GROB V KREUTZWALDU

Spet smo izgubili tovariša. Za vedno se je poslovil od nas Alojz Sodec, star 69 let. Doma je bil iz Ljutomeru v vinorodni Štajerski. Bil je član društva Sava in zvest naročnik Rodne grude in Slovenskega izseljenskega koledarja. Radi smo ga imeli, ker je bil ljubezniv družabnik in dober pevec. Žal se nismo mogli še poslednjič s pesmijo posloviti od njega in mu izpolniti zadnje želje. Večina pevcev je bila namreč na dopustu v domovini. Dne 12. julija smo ga spremili do groba z društveno zastavo. Predsednik društva Sava Martin Blatnik mu je spregovoril v slovo in v imenu društva položil venec na grob.

Bodi mu lahka tuja zemlja. Njegovi ženi, ki mu je bila zvesta, ljubeča družica, pa naše globoko sožalje!

Adolf Garber, Kreutzwald

Tudi Slovenska izseljenska matiča izreka svojcem iskreno sožalje!

Iz ZDA

LETOŠNJE PROSLAVE DRUŠTEV SNPJ

Kakor vsa leta bo tudi letos v ZDA vrsta prireditev in proslav, ki jih bodo organizirala društva Slovenske narodne podporne jednote. Poleti so te prireditve večidel v obliki piknikov, ki so med rojaki zelo priljubljeni. Med temi so bile oziroma bodo poleg osrednje letošnje proslave SNPJ, ki jo prireja federacija clevelandskih društev SNPJ, štiri večje proslave dneva SNPJ. Tri so priredile okrožne federacije teh društev. Prva je bila v nedeljo 11. junija v Girardu, Ohio. Priredila so jo tamkajšnja društva št. 31, št. 262 in št. 755 v prostranem Strossmayerjevem parku. V zahodni Pennsylvaniji so proslavljali dan SNPJ 25. junija. Tretja okrožna proslava je bila 16. junija blizu Irwina v Pennsylvaniji. Organizirala jo je westmorelandska federacija društev SNPJ, ki ima v svojem okraju veliko število društev, med katerimi se zlasti ponaša s številnimi mladinskimi krožki, ki uspešno sodelujejo pri kulturnih prireditvah. Četrta okrožna proslava dneva SNPJ pa bo od 2. do 4. septembra v Fontani v Kaliforniji.

NOVI ODBOR SLOVENSKE ZENSKSKE ZVEZE

Na konvenciji Slovenske ženske zveze, ki je bila v Ely, Minn., so bile izvoljene v glavni odbor: predsednica Antonia Tanko, Cleveland, podpredsednica Marie A. Florian, West Allis, Wis., tajnica Albina Novak, Chicago, blagajničarka Josephine Zeleznikar, Chicago, urednica mesečnika Zarja Corinne Leskovar, Chicago. Za častno predsednico pa je bila ponovno izvoljena Marie Prislard iz Sheboygana, ki ima največ zaslug za ustanovitev te organizacije. Poleg navedenih ima glavni odbor še 12 članic, predsednic SZZ v posameznih državah.

SE ŽIVI USTANOVNI ČLANI SNPJ

Živi še pet ustanovnih članov Slovenske narodne podporne jednote. Njihova imena so tesno povezana z uspehi in rastjo te zdaj eno največjih slovenskih izseljenskih organizacij in najpomembnejše slovenske podporne organizacije v ZDA. Najstarejši med njimi je 96-letni Josip Verščaj. Številka njegove članke izkaznice je 12. Ves čas je član društva Slavija št. 1. Franku Petrichu, ki živi že delj časa v Kaliforniji, je 82 let. Ob ustanovitvi je bil član društva Slavija in zapisnikar na prvi konvenciji ter član prvega glavnega odbora. Pri SNPJ je precej let deloval v Chicagu. Julius Lesjak je bil ob ustanovitvi član društva Bratstvo v Syganu, Pa., kjer je dobil v Jednoti št. 6 člansko izkaznico. Star je 82 let in je že 57 let član SNPJ. Jakobu Tisolu je 80 let. Ob ustanovitvi Jednote je bil član društva Delavec v So. Chicagu, kjer je dobil št. 8. Zdaj je član društva SNPJ št. 100. Najmlajši med temi veterani je Mike Skočir, ki mu je 77 let. Ob ustanovitvi je bil član društva Slavije, ki je bilo ob ustanovitvi Jednote izredno aktivno in je na prvo konvencijo poslalo največ delegatov.

ZLATA POROKA V NORTH CHICAGU

Letos 1. maja sva z ženo praznovala 50-letnico najinega zakonskega življenja. Moja žena je Bartlova z Vrhnik, ki jih je veliko v Ameriki. Praznovanje smo imeli v Slovenskem narodnem domu v Waukeganu Ill. Povabljeni so bili naša družina: snaha in hčerki, dva zeta, trije vnuki, pet vnukinj ter drugi najini sorodniki. Za ples je igral na harmoniko lepe valčke in poskočne polke 18-letni vnuk Thomas Smolich. Omizju je predsedoval svak Andrej Bartel, v angleščini pa je vodil prireditve Fred Bartel, sin Pavla Bartla iz Miami Fl. Nekaj dni kasneje sva šla z ženo

na zlatoporočno potovanje v lepo Pennsylvanijo, ki je zelo podobna naši hriboviti Sloveniji. Tam sem se srečal s številnimi nekdanjimi sošolci iz okolice Borovnice. Razumljivo je, da je bilo srečanje po petdesetih letih zelo pristrčno. Povsod, kjer sva se z ženo ustavila, sva bila zelo gostoljubno sprejeta. Iskrena hvala in lep pozdrav vsem rojakom!

AMERIŠKA BRATSKA ZVEZA PRIPRAVLJA VELIK IZLET V STARI KRAJ

Za prihodnje leto pripravlja Ameriška bratska zveza velik izlet v stari kraj. Ta podporna organizacija je bila ustanovljena leta 1898 in ima sedež v Enyju v Minn. Letos je organizirala veliko kampanjo za pridobivanje novih članov. Najuspešnejši pri nabiranju novih članov je bil rojak Ciril Rovansk, tajnik društva št. 37 v Clevelandu, ki je pridobil 47 članov za oddelek odraslih, 59 članov za mladinski oddelek ter 65 članov za operacijsko odškodninsko zavarovanje. Rojak Perušek je bil nagrajen z 250 dolarji. Prihodnje leto pa bo brezplačno obiskal Jugoslavijo.

SMRTNA NESREČA

V Sharonu Pa. sta se 21. maja pri avtomobilski nesreči smrtno ponesrečila zakonca John Sostarich, star 44 let, in njegova 43-letna soproga. Eva Sostarich je bila tajnica društva št. 31 SNPJ.

SMRTNI NESREČI

V Clevelandu je avtobus do smrti povozil desetletnega Gregory Planiška s 15805 Friend Ave, ko se je vračal iz šole. V Somerset Colo. pa se je v rudniku smrtno ponesrečil rojak Louis Cesnik. Stisnil ga je nakladalni stroj. Pokojni je bil star komaj 39 let, doma je bil iz Palčja pri Pivki na Krasu.

Zlatoporočenca Kirnova iz Nord
Chicago

Po osvoboditvi že šestič na rodni tleh

Pozdravljeni, dragi rojaki in rojakinje! Že šestič sem po vojni prišla k vam v rodno domovino Jugoslavijo. Vsakokrat pa raje pridem, ker mi je rodna domovina najbolj pri srcu.

Staršev nimam več živih pa obiščem njihovo zadnje počivališče. Ob svojih večkratnih obiskih v domovini sem si pa tudi nabrala veliko iskrenih prijateljev. Zahvaljujem se svojemu dobrotniku in prijatelju mr. Kollandru, ki mi je omogočil, da sem bila letos zopet med vami na obisku v svoji dragi domovini. Srčno se zahvaljujem mrs. Krasni, urednici najstarejšega časopisa

Glasa naroda v Ameriki. V čast mi je, da je mene izbrala za vodnico prvega izleta Glasa naroda.

Končno se zahvaljujem Slovenski izseljenski matici v Ljubljani, ki tako lepo deluje in skrbi za naše ameriške turiste. Za vsakega imajo na Matici lepo besedo in vsakemu z dobro voljo pomagajo, kdor potrebuje kake pomoči ali pojasnila. Zato je pa v uradu Matice tudi naše najljubše shajališče.

Torej še enkrat srčna hvala vam vsem. Vaša vdana

Jennie Troha

ŠPORT

Jugoslavija v znamenju evropskih prvenstev

Ugled, ki ga uživajo jugoslovanske športne organizacije v mednarodnem svetu, je pripomogel, da različne mednarodne športne zveze prav rade zaupajo izvedbo posameznih evropskih in svetovnih prvenstev Jugoslaviji. Doslej so Jugoslovani organizirali že vrsto takih prireditev, med katerimi naj omenimo lansko evropsko keg-ljaško prvenstvo ter letošnji košarkarski in boksarski evropski prvenstvi, da ne govorimo še posebej o evropskem prvenstvu atletov, ki bo prihodnje leto tudi pri nas.

Ni odveč, če se nekoliko pomudimo pri obeh letošnjih prvenstvih, čeprav sta časovno že nekoliko odmaknjeni. Jugoslovani so na njih dosegli prav lepe uspehe.

Od konca aprila pa tja do prvih dni maja se je za naslov najboljšega v Evropi potegovalo nič manj ko 20 reprezentanc, nekatere z večjo, druge pa z manjšo srečo. Tekmovanje je bilo vseskozi zelo razburljivo in napeto in čim bolj so se bližale zaključne borbe, tem več presenečenj smo doživljali. Jugoslovani so že v začetku dobro startali ter takoj dosegli prvo zmago, prav tako pa so tudi prvi dosegli trištevilični rezultat oziroma stotico. Z drugim mestom in srebrno medaljo je bila na letošnjem prvenstvu kronana prizadevnost, velika borbenost in sijajna igra

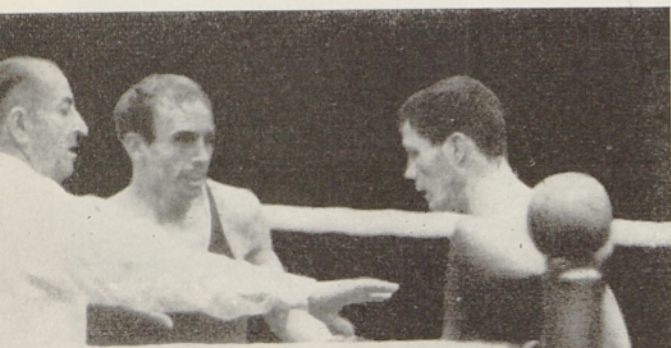
naše reprezentance. Pred Jugoslavijo se je uvrstila samo SZ, za njo pa cela vrsta reprezentanc, ki so prav tako računale na odlično uvrstitev. Ugled jugoslovanskih košarkarjev v mednarodni areni je spet zrasel.

Naslednje prvenstvo, ki je prav tako vzbudilo doma in po svetu veliko pozornost, je bilo evropsko prvenstvo boksarjev. Na njem je nastopilo kakih 160 najboljših evropskih borcev, ki so se v beograjskem ringu borili srčno in požrtvovalno in si pridobili simpatije gledalcev neposredno v veliki dvorani beograjskega velesejma in še 80 milijonov ljudi, ki so spremljali to prvenstvo po televiziji.

Tudi tu so prevladovali boksarji Sovjetske zveze, ki so v tem športu razred zase, bili pa smo ugodno presenečeni še nad nekaterimi Italijani, Angleži in ne navsezadnje tudi nad Jugoslovani. Res da se je od 10 jugoslovanskih boksarjev uvrstilo v zaključne borbe le majhno število, toda Jugoslavija je kljub temu dosegla med vsemi reprezentancami četrto mesto, kar je nepričakovano in lep uspeh. Med posamezniki je zablestel Peter Benedek, ki je klonil šele v finalu ter osvojil srebrno medaljo, enako trofejo pa si je priboril tudi Mehović, medtem ko je bil Jakovljević nagrajen za svoj trud z bronasto medaljo. Številni tuji udeleženci in novinarji so izrekli priznanje domačim organizatorjem in tako je tudi to prvenstvo doseglo uspeh kot smo si ga želeli in morda ne pričakovali.

Tone Bančič

Peter Benedek (na levi poleg sodnika), ki je bil na evropskem boksarskem prvenstvu najboljši Jugoslovčan. Priboril si je srebrno medaljo

SLOVENSKA IZSELJENSKA MATICA

RAZPISUJE V SVOJEM JUBILEJNEM LETU

veliko nagradno tekmovanje

ZA ZBIRANJE NOVIH NAROČNIKOV RODNE GRUDE
IN PREDPLAČNIKOV NA SLOVENSKI IZSELJENSKI KOLEDAR

Nagrade:

prva in druga nagrada:

Brezplačni sedemdnevni izlet po najlepših krajih Slovenije
Prenočišča in prehrana v najboljših hotelih

tretja nagrada:

Brezplačni tridnevni izlet po Sloveniji

četrti nagrada:

Dragocena umetniška slika
Slovenska krajina, original v okviru

peta nagrada:

Gramofonske plošče slovenskih narodnih pesmi

šesta nagrada:

Zbirke slovenskih knjig

Pogoji:

Do nagrade so upravičeni vsi, ki nam vključno do 1. marca 1962 pridobe določeno število novih naročnikov za RODNO GRUDO, ki bodo ob naročilu vplačali celoletno naročnino

Tekmovalci, ki bodo zbrali nad 25 naročnikov, pridejo v poštev za prve štiri, glavne nagrade (sedemdnevni izlet, tridnevni izlet, umetniška slika)

Ce bo upravičencev za glavne nagrade več, bo dobitnike določil žreb!

Nagrajenec, ki v letu 1962 ne bo mogel izkoristiti potovanja, ker ne bo prišel na obisk, ga bo lahko izkoristil v naslednjem letu, oziroma bo pravico do nagrade lahko prenesel na katerega od drugih izletnikov ali na sorodnika ali znanca v domovini

Tekmovalci, ki bodo pridobili najmanj deset novih naročnikov, prejmejo za nagrado:

- dve gramofonski plošči, od katerih ima vsaka po osem slovenskih narodnih pesmi, ali
- tri lepe slovenske knjige

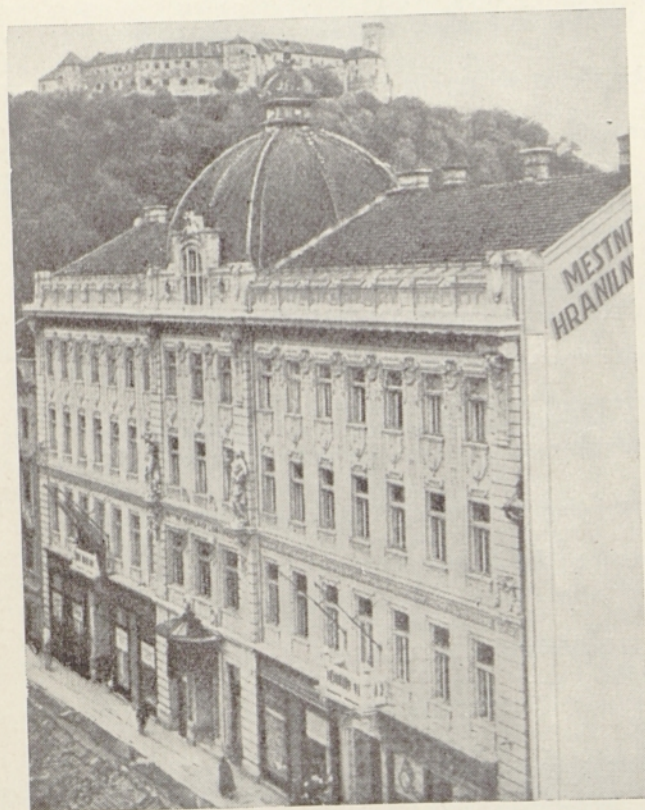
Tekmovalci, ki bodo zbrali največ predplačnikov za SLOVENSKI IZSELJENSKI KOLEDAR,

prejmejo za nagrado bogat album originalnih fotografij slovenskih krajev. Nagrajeni bodo prvi trije zmagovalci!

Fotografije nagrajencev obeh publikacij bomo objavili v RODNI GRUDI

Rojaki in rojakinje!

Sodelujte pri tekmovanju! Prineslo vam bo lepo nagrado, novim naročnikom pa prijetno in zanimivo čtivo iz rojstne domovine!

Najbolj
priljubljen
in priznan
denarni zavod
v domovini
je pri slovenskih
izseljencih

MESTNA
HRANILNICA
LJUBLJANSKA

Ljubljana

COPOVA ULICA 5

Mestna hranilnica ljubljanska

VABI VSE ROJAKE IN NJIHOVE SVOJCE,
DA OB OBISKU LJUBLJANE OBIŠČEJO TUDI NJENE POSLOVNE
PROSTORE, POSEBNO, KER TU LAHKO ZAMENJAJO VSE VRSTE
TUJIH VALUT V GOTOVINI ALI ČEKIH.

Menjalnica posluje vsak delavnik od 8. do 12. in od 14. do 18. ure!

MLADI ROD

PRILOGA »RODNE GRUDE«

Lili Novy:

Nekoč sem mamó razžalila

Nekoč sem mamó razžalila,
ne spominjam zdaj se več, kako,
a ko sem se ji oprostila,
je rekla: »Saj mi ni hudo!«

Otroška leta so minila
in burni časi zdaj teko.
Ne pregluši pa vsa njih sila
šepeta: saj mi ni hudo!
Beseda, kot nobena mila,
prisili mi solze v oko.
Ko bo gomila mamó krila,
kako bo to hudo, hudo —.

MALI BESEDNJAK

Nekoč	Once	Autrefois	Einst
sem razžalila	I grieved	j'ai offensé	hab'ich gekränkt
ne spominjam se	I cannot recollect	je ne me rappelle pas	ich entsinne mich nicht
sem se oprostila	I apologized	je m'excusai	ich entschuldige mich
mi ni hudo	never mind	il n'y a pas de mal	macht nichts
otroška leta so minila	childhood has gone	l'enfance sen est allée	die Kindheit ist vorbei
burni časi teko	the times are turbulent	la vie est troublee	das Leben ist stürmisch
ne pregluši njih sila	does not drown their power	ne couvre pas sa violence	übertönt nicht seine Gewalt
šepet	the whisper	les douces paroles	die Flüsterstimme
mila	gentle	chère	sanft
prisili mi solze v oči	makes me shed tears	me fait pleurer	treibt mir Tränen in die Augen
gomila bo mamó krila	the grave hides my mother	la trombe renfermera ma mère	das Grab wird meine Mutter einschliessen

ORKESTER

Tone Pavček:

Samo pomislite!

Če vse Tinke in Marinke,
če vsi Darki in vsi Marki
bi zavpili, zajokali,
solz mehove razvezali,
dedki vsi pogodrnjali,
če bi z njimi krik zagnali
orli strici in očetje,
če vse tete v to početje
bi z vso vnemo zabrazdale,
če bi babice prestale
z vezenjem, se solzam vdale
in vse mame zajječale
v skrbi za cmerabe male —
kakšen jok bi bil ta dan!
Od solzá kak ocean!

NEZA MAURER

Muca piše

KJE JE MUCEK PIKI?
Z MUCO V KUHINJI SEDI.
KAJ PA DELA PIKI?
PISAT SE UČI.
REPEK V MLEKO SI NAMOČI,
PA POTEKNE — ENA, DVA:
ŽE JE ČRKA A.

P R I T O Ž B A

MUCA: MIJAV, MIJAV!
 KAJ PA JE, MUCA? ZAKAJ MIJAVKAŠ TAKO ŽALOSTNO?
 MUCA: AV, AV!
 BOLI TE? SAJ SI RES VSA SKUŠTRANA! KDO PA TE JE?
 MUCA: HOV, HOV!
 KUŽEK, TI SI JO? PA TUDI TI SI VES OPRASKAN. KDO JE PA TEBE?
 KUŽEK: MIJAV, MIJAV!
 NO, POTEM JE VSE PRAV! KAR STA ISKALA, TO STA DOBILA!

Pritožba
 muca
 mijavkati
 žalostno
 boli
 skuštrana
 kužek
 opraskan
 vse prav
 iskala
 dobila

The Complaint
 Pussy
 to mew
 sadly
 it hurts
 tousled
 doggy
 scratched
 all right
 have wanted
 have got

La plainte
 Minette
 miauler
 pitoyablement
 il fait mal
 déchevelée
 Foutou
 égratigné
 en règle
 avez chassé
 avez trouvé

Die Beschwerde
 Muzekatzte
 miauen
 trübselig
 es tut weh
 zerzaust
 Hündlein
 zerkratzt
 alles in Ordnung
 gesucht habt
 habt ihr gefunden

Iz Belgije

Naša mladina zvesto sodeluje pri društvu

Draga »Rodna gruda«! Ko pregledujemo tvojo vsebino, najdemo mnogo lepega iz domovine in iz vseh krajev sveta. Pa smo se še mi namenili, da te poprosimo za prostoček.

Pohvaliti moramo našo nadobudno mladino, ki pridno sodeluje pri našem društvu sv. Barbare. Dne 16. aprila smo imeli prireditev »Trije tički«. Med raznimi deklamacijami naših dragih malih nam je Olga lepo povedala o domovini. Čeprav je že večkrat obiskala rodni krov svojih staršev, je iz njenega mladega srca prikipelo takšno domotožje, da nas je vse prevzelo.

Prilagamo sliko naših malih pridnih društvenih sodelavcev. Stojе od leve: Julka Gostiša, poleg nje že skoraj odraslo dekle Olga Šnorer, zraven naš vrli fant Herman Javornik, poleg Mary Jose Mrak in Rezi Višar. Sede: Majdi in Lojze Rak ter Marička Klavžar. Ponosni smo na našo mladino. Vsak njen nastop v našem društvu je za nas lepo doživetje, saj nas zna s svojo iskreno, občuteno podano domačo besedo ganiti do solz ali pa pripraviti do prisrčnega smeha.

Odbor društva sv. Barbare
 Eisden, Limburg, Belgija

ŠE POMNITE, TOVARIŠI?

Lakota in zmrzovanje

Med vojno je bilo po Nemčiji in Italiji vse polno taborišč, v katerih so Jugoslovani trpeli in umirali od lakote in žeje. Odgnali so jih od doma in vsak je smel vzeti s seboj samo toliko, kolikor je lahko nesel. Nešteti nagrobni kamni okrog teh taborišč še danes pričajo, koliko nedolžnih ljudi je smrt rešila trpljenja. Napisi na teh spomenikih groze nam povedo, da je bilo med njimi tudi mnogo otrok.

Matilda Andreje iz Borovnice je preživela internacijo in kot učenka IV. r. osnove šole takole opisala svoja doživetja:

Dne 2. avgusta 1942 so nas Italijani odpeljali v internacijo. Natrpali so nas v živinske vagone. Ko smo prišli na italijansko zemljo, so ljudje na nas pljuvali, metali kamenje in nas zmerjali.

Pozno zvečer smo prišli na postajo Treviso. Naložili so nas na kamione in odpeljali v taborišče. Tam je bilo že mnogo drugih Slovencev in Hrvatov. Pozdravili smo jih in vprašali, kako je. Le nekaj besed nam je povedalo vse: »Lakota, preganjanje, zaničevanje.« Kmalu smo to čutili na lastni koži. Hrana je bila tako slaba, da smo začeli vidno hirati. S strahom smo opazovali drug drugega. Nagnali so nas večkrat na veliko dvorišče, kjer smo morali stati na pripekajočem soncu po tri do štiri ure. Ljudje so začeli od slabosti padati. To pa okupatorjev ni ganilo. Kako bi jih? Saj so imeli v načrtu uničiti vse, kar je slovenskega. Nekateri se zaradi strašne lakote niso mogli premagovati. Začeli so brskati po velikem smetišču ter uživati na pol gnile odpadke. Svarili smo jih. Pomagalo ni nič. Posledice so se kmalu pokazale. Skoraj vsako jutro so odnašali mrliča iz taborišča. To so bili dnevi, ki jih vse življenje ne bom pozabila.

Zverstva

Nezaslišani so zločini, ki jih je zakrivila nacistična vojska po Sloveniji. Požig je sledil požigu, umor umoru. Pred nemško vojsko je šel strah in trepet, za njo je ostal jok in obup.

Anica Vidic se je leta 1946, kot učenka I. r. gimn. v Bohinjski Bistrici takole spominjala grozot, ki jim je bila priča kot otrok:

Bilo je 16. decembra 1941, ko so navsezgodaj prihrumeli Nemci v našo vas. Hodili so od hiše do hiše ter povsod preiskovali, da bi izsledili partizane. Okrog desetih so odšli iz vasi. Mislili smo, da je vse pri kraju. Toda popoldne ob dveh so se vrnili in spet preiskovali. Jezni, ker niso nič dobili, so se znesli nad petimi hišami in jih zažgali, družine iz njih pa z avtomobilom odpeljali v Begunje in nato v Nemčijo. Prav takrat, ko so hiše gorele, je privozil mimo avtobus, v katerem sta bila dva moška iz sosednje vasi. Ustavili so avto in odgnali moška v gorečo hišo, kjer so ju brez vsakega zaslišanja ustrelili. Toda to še ni zadovoljilo zločincev, žrtvi so polili z bencinom, da sta zgoreli.